

Yayın Geliş Tarihi: 08.01.2025

Yayına Kabul Tarihi: 08.05.2025

Online Yayın Tarihi: 15.09.2025

<http://dx.doi.org/10.16953/deusosbil.1616128>

Dokuz Eylül Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi

Cilt: 27, Sayı: 3, Yıl: 2025, Sayfa: 1046-1075

E-ISSN: 1308-0911

Araştırma Makalesi

GERARD WINSTANLEY: DIGGER HAREKETİ, ÖZGÜRLÜK ANLAYIŞI VE İDEAL DEVLET DÜZENİ

Gökhan ÇELEN*

Öz'

Bu çalışma Gerard Winstanley'in siyasal düşüncesi ve Digger hareketini Winstanley'in özgürlük anlayışı ve ideal devlet düzenine odaklanarak incelemektedir. İngiliz iç savaşları ve İngiliz devrimi sırasında Digger hareketi komünal toprak sahipliği ve sosyal eşitlik talebiyle radikal bir grup olarak ortaya çıkmıştır. İdeolojilerinin temelinde Winstanley'in Norman fethi sonrasında kurulan ve halkı yoksulluğa ve köleliğe mahkum eden sosyo-ekonomik sistem eleştirisi vardır. Kendilerini gerçek Levellers olarak tanımlayan Digger mensupları, Norman fethinden önce var olduğuna inandıkları 'doğa durumunu' geri getirmeyi amaçlayarak George Hill'de ortak tarım faaliyetleri başlatmıştır. Ortak alanların yeniden ihdası ve bu alanlarda yoksulların ortak tarım faaliyeti yaparak hem bu topraklardan faydalanılması hem de yoksullara refah kazandırmayı amaçlamıştır. Winstanley'in özgürlük anlayışı mülkiyet sahipliğinin olmadığı, insanların dünyadan özgürce faydalandığı komünist bir toplumla bağlantılıdır. Bu çalışma Winstanley'in teorik çerçevesini, düşüncelerinin tarihsel bağlamını ve Digger hareketinin bu düşünceleri hayata geçirmek adına giriştikleri mücadeleyi araştırmaktadır. Digger hareketi başarısız olmasına karşın dönemlerinin mülkiyet ilişkilerine ciddi bir eleştiri getirerek mevcut toplumsal düzene radikal bir alternatif sunmuştur. Birincil kaynakların yorumsamacı yöntem kullanılarak yorumlandığı ve mevcut akademik çalışmaların incelendiği bu çalışma, Winstanley'in fikirlerinin mülkiyet, eşitlik ve toplumsal adalet hakkındaki çağdaş tartışmalar için farklı bir bakış açısı sunmaktadır. Bu çalışma, özgürlük anlayışının temellendirilmesinde mülkiyet kavramıyla doğrudan bağ kurulduğunu ve Winstanley'in bu baği ideal devlet tasarımı sunarak hayata geçirmeye çalıştığı sonucuna varmıştır.

Anahtar Kelimeler: Cumhuriyet, Digger hareketi, Eşitlik, Komünizm, Özgürlük.

Bu makale için önerilen kaynak gösterimi (APA 7. Sürüm):

Çelen, G. (2025). Gerard Winstanley: Digger hareketi, özgürlük anlayışı ve ideal devlet düzeni. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27 (3), 1046-1075.

* Arş. Gör. Dr., Fırat Üniversitesi, İİBF, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, ORCID: 0000-0002-4853-228X, gokhancelen@outlook.com

¹Bu çalışmada kaynak incelemesi üzerinden değerlendirmeler yapıldığı için etik kurul onayına ihtiyaç duyulmamıştır.

GERARD WINSTANLEY: THE DIGGER MOVEMENT, THE CONCEPT OF FREEDOM AND THE IDEAL STATE

Abstract

This study investigates Gerard Winstanley's political philosophy and the Digger movement, focusing on his concept of freedom and ideal state. The Digger movement promoted communal land and social equality during the English civil wars. Their outlook was based on Winstanley's criticism of the Norman conquest's socio-economic system, which he said impoverished and enslaved the inhabitants. Diggers, who considered themselves True Levellers, started communal farming at George Hill to restore the 'state of nature' they believed existed before the Norman Conquest. He wanted to use these lands to improve the impoverished population's well-being by restoring communal fields and facilitating collective farming. Winstanley's notion of freedom is exemplified in a communist society, characterised by the absence of private property and the freedom for individuals to fully enjoy the world. Winstanley's theoretical framework, the historical context of his ideas, and the Digger movement's struggles are examined in this study. This study employs an interpretive approach to analyse primary sources and analyse existing academic literature, providing an alternative viewpoint on current debates over property, equality, and social justice via the lens of Winstanley's concepts. This paper asserts that there is a clear connection between the idea of property and the foundation of the concept of liberty. Furthermore, it argues that Winstanley tries to establish this connection by proposing an ideal state design.

Keywords: Commonwealth, Communism, Digger movement, Equality, Freedom.

GİRİŞ

İngiliz iç savaşları ve devrimi sürecinde İngiltere’de siyasal tartışmalar doruk noktasına ulaşmıştır. Krallık yönetimine karşı başlayan ayaklanma iç savaşa dönüşmüş, ikinci iç savaşın ardından krallık güçleri mağlup edilmiş ve cumhuriyet (*commonwealth*) rejimine geçilmiştir. Bu süreç farklı siyasal düşüncelere sahip farklı grupların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu grupların başında Leveller hareketi gelmektedir. Ancak Leveller öncüleri, yönetimi ele geçiren Oliver Cromwell ve destekçileri tarafından etkisizleştirilmiştir. Özellikle ikinci iç savaşın sonu itibarıyla, kendilerini gerçek Leveller olarak adlandıran Digger hareketi, ortak alan olarak adlandırılan ve tarıma açık olmayan George Hill’de ortak tarım faaliyeti başlatmış ve ülkenin tüm fakirlerini oluşturdukları bu komüne katılmaya davet etmiştir. Bu faaliyetlerini, yeni kurulan rejimin kendilerine destek vererek Norman fethinden (1066) beri süregelen bozulmuş ‘doğa durumunun’² düzeltilmesi umuduyla

² Doğa durumu (*state of nature*) kavramı, siyaset felsefesi literatüründe toplum sözleşmecileri olarak anılan Thomas Hobbes, John Locke ve Jean Jacques Rousseau’nun toplum sözleşmesi kuramlarını oluştururken kullandıkları gerçek ve/veya varsayımsal durumu ifade eder. Kavram, insanların kurumsal bir yönetim yapısı ve adalet sistemi ya da kısaca devlet organizasyonu altında yaşamaya başlamadan önceki durumlarını tanımlamak için

gerçekleştirmişlerdir. Kısa ömürlü bu hareketin lideri olan Gerard Winstanley, hareketin faaliyetlerini meşrulaştırmak ve düşüncelerini aktarmak amacıyla özgürlük kavramını tanımlamış ve/veya yorumlamış ve bir ideal devlet düzeni tasarımı aktarmıştır. Siyasal düşüncede hiçbir zaman güncelliğini kaybetmeyen özgürlük ve eşitlik kavramları üzerine geliştirilen bu çalışmalar, İngiliz devrimi döneminden günümüze yansımaktadır. Bu çalışma, Winstanley'in özgürlük anlayışının ne olduğunu, ideal devlet düzenini nasıl kurguladığını, Digger hareketinin bu düşüncelerin hayata geçirilmesi konusunda hangi faaliyetlerde bulunduğunu araştırmaktadır. Bu soruların cevaplarına ulaşarak Winstanley'in siyasi düşüncesine ve uygulamalarına dair derinlemesine bir anlayış geliştirmeye katkı sunmak amaçlanmaktadır. Gerard Winstanley düşüncelerini Norman fethi üzerinden kurgulamıştır. Bu nedenle teorisinin incelemesine geçmeden önce Norman fethi, çitleme hareketi ve devrim öncesi İngiltere'nin durumu kısaca aktarılmalıdır.

Norman fethi bugün İngiltere olarak adlandırılan bölgenin Fatih William (*William the Conqueror*) öncülüğündeki Normanlar tarafından fethedilmesini aktarmaktadır. Bununla birlikte, Winstanley'in siyasi düşüncesinde bu fethin sonuçları üzerinde durulmuştur. Norman fethi, iç savaşlar döneminde ortaya çıkan 'radikal' gruplar tarafından İngiliz halkının özgürlüklerini yitirdikleri doğa durumundan çıkış olarak kabul edilmiştir. Leveller hareketi öncüleri taleplerini dile getirirken bir doğa durumu tasarımı yaratmışlar ve bu dönemi de Norman fethi öncesi döneme atfetmişlerdir (Pocock, 1987). Buradaki doğa durumu tasavvuru genel anlamda siyasal eşitlik ile mülkiyet arasındaki ilişkinin birbirine bağlı olmadığı bir düzeni ifade etmek için kullanılmıştır. Benzer şekilde, Digger hareketi öncüsü Winstanley de Norman fethi öncesinde halkı özgürlük ve refah içerisinde, yaşadığı yörenin yönetiminde ve kamusal işlerinde söz hakkı olan bireyler şeklinde tasavvur etmiştir. Ancak Norman fethiyle birlikte fatih William ülkeyi kendisine bağlı komutanlara ve alt rütbedeki askerlerine paylaştırmış ve kendisini de kral ilan etmiştir. İngiliz toprak sistemi, siyasal yönetimi ve sosyal hayatının bu düzenlemeyle

kullanılmıştır. Her üç kuramcının doğa durumu tasvirinde de insanlar özgür ve eşittir, ancak insanların içinde bulundukları koşullar kuramcılarının nihai amacına yönelik olarak farklı tasarlanmıştır. Hobbes'un doğa durumu tasviri herkesin herkesle savaştığı, insanların can ve mal güvenliğinin olmadığı bir düzeni tanımlarken; Locke'un ve Rousseau'nun tasvirlerinde bu şekilde bir savaş düzeni bulunmamaktadır. Üç düşünürün doğa durumu tasarımı da insanlar haklara sahiptir. Bu hakların bazılarının devredilmesi aracılığıyla toplum sözleşmesi yapılarak sivil toplum oluşturulmakta ve doğa durumundan çıkılmaktadır. Ancak metinde görüldüğü üzere, Leveller hareketi ve Digger hareketi, bir devletin olduğu dönem olan Norman fethi öncesi durumu doğa durumu olarak tasarlamışlardır. Kanonik düşünürlerin tasarımlarına göre farklı olan bu durum, söz konusu fetih öncesi dönemin baskının olmadığı, özgürlükler ve refahın yüksek olduğu bir zaman dilimi olarak hatırlatmak veya tasarlamak için söz konusu hareketler tarafından kullanılmıştır. Yine Norman fethinin ortaya çıkardığı değişiklikler nedeniyle uzun yıllar boyunca söz konusu krallar ve yöneticiler işgalci olarak görüldüğü için de doğa durumu kavramı Leveller ve Digger hareketince bu şekilde kullanılmıştır.

şekillendirildiğini aktaran Winstanley, bu durumun sıradan insanları fakirleştirdiği ve köleleştirdiğini düşünür. Temelde ülkedeki sistem, büyük toprağa sahip insanların topraklarını işleyen köylülerin olduğu (kendi toprağı olan köylüler de vardır), dini ve siyasal süreçleri genellikle bu toprak sahibi insanların yönettiği ve düzenlediği ve yine (her zaman güçlü ve katı hiyerarşik olmasa da) merkezi yönetime doğru ilerleyen bir sistemdir. Tarımsal kapitalizm ortaya çıkana kadar geçen sürede köylüler soylulara ait bu büyük toprakları işleyerek küçük bir pay elde etmekte, hasat sonrasında ürünün kaldırıldığı topraktan hayvanlarını besleme vb. süreçlerinde faydalanmaktadır. Bu sistemde köylüler için en önemli alanlar ise ortak alanlar (*common lands*) olarak isimlendirilen ve köylülerin her daim yakacak toplama, hayvanlarını besleme gibi ihtiyaçları için kullandığı topraklardır. Ekonomik düzenin değişmesine paralel olarak yüzyıllar içerisinde büyük toprak sahipleri tarafından bu alanların ele geçirilmesiyle, yani çitleme hareketi (*enclosure movement*) olarak adlandırılan faaliyetle, üretim yönteminin ve üretilen ürünlerin değişmesi, doğrudan ticarete dayalı faaliyetlerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Köylüler giderek daha da yoksullaşmış ve nihayetinde birçoğu da bu topraklardan kendilerine ihtiyaç kalmadığı için atılmışlardır. Bu süreç kentlerin genişlemesi, atelyelerin kurulması ve sanayi devrimine kadar giden süreci tetiklemiş ve/veya hazırlamıştır. Tabii ki bu kadar genellendiğinde XVII. yüzyıla gelinceye kadar kralın üst ve beylerinin ast olduğu bir sistem görüntüsü ortaya çıksa da durum bu şekilde olmamış, beylerle kral arasında, hanedanlar arasında çatışmalar ve savaşlar gerçekleşmiştir.

Winstanley, krallık rejiminin hem siyasal hem de mülkiyet ilişkileri bakımından ekonomik anlamda istilacıların güç kullanarak kurduğu sistemin devamı olduğunu eleştirerek düşünce sistemini kurgulamıştır. Krallık yönetiminin Norman istilacıların kalıntısı olması iddiası krallıktaki devlet yöneticilerinin, ruhban sınıfının ve krallığın önde gelen ailelerinin ya da soylularının yönetsel ve ekonomik süreçlerde benimseyerek sürdürdükleri yöntem üzerinden şekillendirilmiştir (Kennedy, 2008). Bu sorunun çözümüne dair açıklamaları aşağıda incelenmiştir. Ancak burada Winstanley'in çağdaşlarından önce gözlemlediği ve çözümlediği tarımsal kapitalizm sürecine kısaca değinmek gerekmektedir.

Tarımsal kapitalizm kısaca feodal ekonomik ve sosyal sistemin ticarete dayalı burjuvazinin filizlenmesiyle birlikte toprak sahibi sınıfların ve üretimlerinin pazara bağımlı hale gelmesi, pazar için üretim yapması anlamına gelmektedir (Kennedy, 2008). İngiltere’de toprak sahibi sınıf Fransız soylularının aksine ranta dayalı bir hayat sürmek yerine söz konusu ticaret burjuvazisiyle işbirliği içine girmiş ve/veya kendisi doğrudan ticarete yönelmiştir. Ticaret burjuvazisi ve toprak sahibi sınıf arasında bir geçişkenlik ortaya çıkmıştır. Pazara yönelik üretim mantığı çerçevesinde soylular (*gentry*), ‘gereğinden fazla’ köylüyü beslediklerini düşünerek tarımsal yöntemlerde yeniliklere gitmiş, topraklarının belirli kısımlarını, birim alandan daha fazla üretim için çabalayan çiftçiler olan *yeoman*lara kiralamış ve en önemlisi, ortak alanları çitle çevirerek pazar için yün üretmek amacıyla koyun yetiştiriciliğine başlamışlardır. Meşhur tanımla, bu dönemde koyunlar insanları yemiştir (Moore, 2012). Bu şekilde değişen üretim yöntemiyle birlikte toprağı

işlemek için ‘gereğinden fazla’ insan gücüne ihtiyaç kalmayınca soylular köylülerle olan ekonomik ilişkilerini bitirmişlerdir. Toprağı olmayan ve/veya küçük bir toprağa sahip olan köylüler hem bu ekonomik ilişkinin bitmesi hem de ortak alanların soylular tarafından gasp edilmesinden dolayı bu alanlardan faydalanamamışlardır. Bu yüzden köylerinden uzaklaşmışlar ve şehirlerin yolunu tutmuşlar, yollarda ölmüşler ve türlü cefalara katlanmışlardır. Digger hareketinin benimsemiş olduğu ‘*True Leveller*’ ismindeki *Leveller* kelimesi de bu çitlere karşı harekete geçen ve bunları yıkan kişiler için ilk olarak kullanılmıştır. Winstanley ekonomik ve sosyal yapıdaki bu dönüşümün farkına varmış ve devrim yönetiminden öncelikle mülkiyet sisteminin ortadan kaldırılmasını istemiş, bu istek radikal olarak değerlendirilince de (özellikle herhangi bir faaliyette kullanılmayan) ortak alanların fakirler tarafından ortak mülkiyet anlayışıyla işlenmesini talep etmiştir. Winstanley krallık rejiminin ilgasını ve siyasal devrimi desteklemekle birlikte, mevcut mülkiyet ilişkileri ve sosyal düzen dönüştürülmeden bu devrimin başarısız olacağını ısrarla tekrarlamıştır.

Bu çalışma, Winstanley’in özgürlük ve mülkiyet arasındaki ilişkiyi nasıl kavramsallaştırdığını göstermeyi ve XVII. yüzyılın ortasında İngiltere’de komünizm talebinin dile getirildiğini ortaya koymayı amaçlamıştır. Winstanley’in kaleme aldığı orijinal metinler ve yine Winstanley ve Digger hareketi üzerine kaleme alınan akademik çalışmalar üzerinden Digger hareketi ve Gerard Winstanley’in siyasal düşüncesi tartışılmıştır. Digger hareketinin ortaya çıkışından sonlanmasına kadar geçen süre aktarılmış, ardından neden ‘gerçek Leveller’ ismini benimsedikleri tartışılmış ve hareketin düşünce adamı ve yazarı Winstanley’in savunularının incelemesine geçilmiştir. Winstanley’in özgürlük anlayışının onun komünal ve eşitlikçi toplum anlayışıyla yakından bağlantılı olduğu ve başarısızlıklarına rağmen Digger hareketinin dönemin siyasal, ekonomik ve toplumsal hayatına etkili bir eleştiri dile getirdiği iddia edilmiştir. Bu metinle, Türkçe yazında Winstanley’in özgürlük anlayışı ve Digger hareketi üzerine yapılan tartışmalara katkı sağlanacağı öngörülmektedir. Eser incelemesi yapılmış olduğundan, etik kurul onayına ihtiyaç duyulmamıştır.

NORMAN FETHİ, NORMAN BOYUNDURUĞU (*NORMAN YOKE*) VE İNGİLİZ İÇ SAVAŞI

XVII. yüzyıldaki siyasi tartışmalarda özellikle krallık iktidarı karşıtı gruplar kralın meşruiyetini sorgularken Norman boyunduruğu altında olduklarını dile getirmişlerdir. Bu söylem hem Leveller hareketinde hem de Digger hareketinde karşımıza çıkmaktadır. Bu söylemin ifade ettiği durum, Fatih William öncülüğündeki Norman güçlerinin 1066 yılında Hastings Savaşı’nda Saksonları mağlup ederek iktidarı ele geçirmeleriyle ilişkilidir. Fatih William iktidarı ele geçirdikten sonra Norman feodal sistemini İngiltere’ye taşımıştır. Saksonların *thegnage* adı verdikleri sistemin üzerine yerleştirilen Norman feodal sistemi ile *fief* hiyerarşisi kurulmuş ve Batı Avrupa’nın karmaşıklık düzeyi en az olan feodal sistem İngiltere’de oluşturulmuştur (Berktaş, 1989). Bu feodal sistemin Kıta Avrupa’sına

göre daha az karmaşık olması, İngiltere’de kralların tüm bağılıkları kendi üzerine alarak aşağı yönlü bir bağılılık hiyerarşisi oluşturmamasından kaynaklanmaktadır. Doğrudan krala yönelik bağılılık sistemiyle Fatih William komutanlarına topraklar dağıtarak onları toprak beyi (*landlord*) haline getirmiş ve İngilizlerin ortak hukuk (*common law*) şeklinde tanımladıkları sistemi dönüştürerek hukuk dilini değiştirmiştir. Böylece sıradan halkı anlamadıkları, avukatlara mahkum oldukları hukuki bir sistemle sınırlandırmış ve rahipler üzerinden dini hayatı şekillendirmeye çalışmıştır (Kutlu, 2024). Bu girişimlerin tamamında başarılı olunamamıştır ancak, Leveller ve Digger ileri gelenlerinin tarif ettiği şekilde halkın doğal düzeni bozulmuş ve üzerlerine Norman boyunduruğu yüklenmiştir.

XVII. yüzyıla ulaşılan dek çeşitli siyasi ve toplumsal krizler İngiliz sosyal ve siyasal yaşamının şekillenmesinde etkili olmuştur. Fatih William tahta oturduğunda kilisenin devlete olan bağılılığını sonlandırarak din adamlarına özgürlük tanımıştır. II. Henry döneminde bu durum tersine çevrilmeye çalışıldığında ise Canterbury başpiskoposu Thomas Becket bu karara direnmiş ve Roma Kilisesi de başpiskoposu desteklemiştir. Yurtsuz John olarak anılan krala karşı ise baronları ayaklanmış ve Magna Carta’nın imzalanması sağlanmıştır (Worcester, 2010). Bu tarz gelişmeler İngiliz tarihi boyunca dönem dönem gerçekleşmiştir. İngiltere’de yeni bir devir başlatacak olan VIII. Henry’nin mensubu olduğu Tudor hanedanı, Güller savaşı (1455-1485) sonucunda ülkenin hakimi olmak için verilen hanedan mücadelesini kazanarak krallığı ele geçirmiştir. Ancak Tudor hanedanı sonrasında Stuart hanedanı tahta oturmuş ve XVII. yüzyılda yaşanan iç savaşlar krallık yanlıları ve parlamento destekçileri arasında gerçekleşmiştir. 1688 tarihli Şanlı Devrim’de (*Glorious Revolution*) ise bir hanedan değişikliği yaşanmamakla birlikte parlamenter sistemin temelleri atılmıştır.

Bu yönetim gelişmelerinin ötesinde İngiliz halkını siyasi ve ekonomik açıdan etkileyen en önemli gelişme çitleme (*enclosure*) hareketidir. Bu hareket, İngiliz toprak sisteminde bulunan ortak alanların (*common lands*) büyük toprak sahipleri tarafından çitlerle çevrilerek kendi topraklarına katılması ve bölgede yaşayan diğer insanların bu alandan dışlanması sürecini ifade eder. Orta Çağ’dan itibaren İngiliz köylüleri, geleneksel feodal toprak sisteminde ortak alanlardan yararlanıyorlardı; bu alanlar özel kişilere ait olabildiği gibi devlete de ait olabiliyordu. Geleneksel olarak İngiliz köylüsü, kimilerinin kendi küçük ölçekli toprakları olmasına karşın, yaşadığı bölgedeki büyük toprak sahibinin tarım arazilerini işlemiş ve emeğinin karşılığında hasattan pay almıştır. Bu çalışmalarının dışında İngiliz köylüsü, ortak alan olarak anılan arazilerden hayvanlarını otlatma, yakacak odun toplama ve eğer bu alanda tarım yapılmışsa artık ürünleri toplama gibi konularda faydalanmıştır. Ancak çitleme hareketi, XIII. yüzyılda yerel ve sınırlı uygulamalarla başlamış (Dyer, 2006), feodal ekonominin çözülmesi ve pazar taleplerinin artmasıyla, XVI. ve XVII. yüzyıllarda hızlanmıştır (Wordie, 1983). Bu süreçte, özellikle denizasıra ticaretin gelişmesi ve yün talebinin artması, büyük toprak sahiplerini tarım alanlarını koyun yetiştiriciliğine yönlendirmiş; bu da ortak alanların çitle çevrilerek köylülerin erişiminin engellenmesine yol açmıştır. Çitleme

faaliyeti, bazen yerel anlaşmalarla, bazen de XVI. yüzyıldan itibaren çıkarılan yasalarla resmiyet kazanmış ve özellikle XVIII. yüzyıldaki *Enclosure Acts* ile yaklaşık altı milyon dönüm ortak alan bu şekilde ortak alanlar sistemli bir şekilde özel mülkiyete dönüştürülmüştür (Wordie, 1983). Ancak, ortaya çıkan sonuç sadece bölge halkının bu alanlardan faydalanamaması olmamıştır. Toprak sahibinin tarımda daha az emeğe ihtiyaç duyması, bölge halkının kentlere göç etmesine yol açmıştır. Bu süreçte toprak sahipleri daha fazla kâr elde etmişler ve geleneksel patriyarkal sorumluluklarından da sıyrılmışlardır. Kentlere göç eden insanlar ise, sanayi devrimi öncesindeki üretim organizasyonu aşamalarından biri olan atölye sistemine giden süreci hızlandırmıştır (Wood & Wood, 2008). Çitleme imkanının toprak sahiplerine fayda sağlayan bir diğer yönü de toprak kiralari konusunda ellerinin güçlenmesi olmuştur. Çitleme tehdidine karşı savunmasız kalan kiracı çiftçiler ise, daha küçük alanlardan daha fazla ürün elde etmek adına tarım yöntemlerinde yeniliklere gitmişlerdir (Black, 2020). Krallık iktidarı, yaşanan asayiş sorunları ve kentlerin kontrolsüz, hızlı nüfus artışları nedeniyle çitleme hareketini doğrudan desteklememiştir. Ancak, dini alanda yaşanan gelişmeler bu harekete ivme kazandırmıştır. Çitleme hareketine karşı bölge halkından direnenler, örneğin 1549 Kett isyanında olduğu gibi, dikilen çitleri yıkmışlardır. İngiliz iç savaşları döneminde etkin olan Leveller hareketinin isim kaynağı, çitleri yıkan bu kişi ya da gruplar olmuş ve onlara Leveller ismi verilmiştir (Wood & Wood, 2008). Ancak bu direnişler, gücü elinde bulunduran toprak sahipleri ve devlet iktidarı karşısında genellikle başarısız olmuş, çitleme faaliyeti ise İngiliz köylüsünün proletaryaya dönüşümünü ve kapitalist ekonominin temellerini güçlendirmiştir (Kennedy, 2008).

Tarımsal kapitalizm sürecinde çitleme hareketini ekonomik ve toplumsal açıdan tamamlayan önemli bir gelişme, dini alanda yaşanmıştır. Katolik Kilisesi'yle bağların koparılması, VIII. Henry'nin (1491-1547) krallığı sürecindeki en büyük gelişmelerden biriydi. 1534 yılında VIII. Henry, Katolik Kilisesi'yle olan ilişkileri sonlandırarak Anglikan Kilisesi'ni kurmuş ve bu kiliseyi krallığın hakimiyetine bağlamıştır (D. Maas, 2023). Krallıktaki bu kilise değişikliği kararı, Katolik Kilisesi'ne mensup kişilerce protesto edilse de bu protestolar askeri yöntemlerle bastırılmıştır. Ancak, bu değişiklik sadece dini bir değişiklik olarak kalmamıştır. Çünkü İngiltere'de Roma Kilisesi'ne bağlı manastırlar, vergiden muaf büyük arazilere sahipti ve bu kilise değişikliğiyle bu topraklar krallık hazinesine aktarılmıştır. Manastır ve kilise topraklarının çoğu satılarak krallık hazinesine ciddi bir gelir sağlanmış ve kapitalist tarımın önü açılmıştır. Satılan bu manastırlar ve arazilerinin büyük bir bölümü de çitleme faaliyetine dahil edilmiştir. Bu mülkleri alan, VIII. Henry'ye yakın orta sınıf ve soylular, Protestanlığın en hararetli savunucuları olmuş ve Katolik Kilisesi'nin restorasyonuna karşı tetikte kalmışlardır (Black, 2020). İngiliz iç savaşlarında ve Şanlı Devrim'de bu kişilerin etkin olduğu görülmüştür. Bu süreçler, Winstanley'in özgürlüğü tahakkümsüzlük olarak tanımlamasına ve özel mülkiyetin toplumsal eşitsizlikleri derinleştirdiği savunmasına neden olmuştur.

Bu dini dönüşümler yalnızca kilise yapısını değil, aynı zamanda devletin toplumsal ve ekonomik örgütlenmesini de etkilemiştir. Özellikle, Katoliklikten Protestanlığa geçiş sürecinde mülkiyet ilişkileri yeniden şekillenmiş, bu durum farklı dini gruplar arasında gerilimleri artırmıştır. Nitekim, VIII. Henry sonrası dönemde, bu dinsel ayrışmalar İngiltere siyasetini ve iç savaşları doğrudan etkileyerek toplumsal kutuplaşmayı derinleştirmiştir. VIII. Henry'nin varisi olan oğlu, kısa bir süre tahtta kaldıktan sonra vefat etmiş ve yerine geçen Kraliçe Mary (1516-1558), ülkeyi tekrar Katolik Kilisesi'ne bağlamaya çalışmıştır. Bu durum, ülke içerisinde karışıklıklara neden olmuş ve bu kargaşa, Kraliçe Elizabeth'in tahta geçmesiyle nihayete ermiştir (Morton, 1976). Bu süreçte ülkede Katolikler, Anglikanlar ve Püritenler şeklinde dini bölünmeler ortaya çıkmıştır. Bu bölünmeler, özellikle Anglikan Kilisesi'nin 'Dua Kitabı' olarak anılan belgeyi hazırlayarak tek tip ibadet şekli dayatmasıyla birlikte daha da artmıştır. Ayrıca krallık iktidarı, devlet kilisesine dahil olmayanları adli soruşturmalara tabi tutmuş, para cezaları uygulamış ve nihayetinde kiliseye dahil olmayanları *denizen* (bir ülkede yaşayan ve göçmen olmadığı halde yurttaş statüsüne sahip olmayan) statüsüne düşüren uygulamalara girişmiştir. Farklı dini inançlara sahip insanlar parlamentoya dahil olduğunda bu konular gündeme gelmiş; iç savaşlar sırasında ise Püritenler içerisindeki farklı tarikatlar (*Quakers, Monarchists, Milleniarists, Ranters, Seekers* ve *genel olarak Independents* gibi oluşumlar) devlet kilisesinin etkinliğini kaybetmesi üzerine görünür olmuş ve taraftar toplamaya çalışmışlardır (Heater, 2006).

İç savaşa giden süreçte dini konuların yanında ekonomik içerikli gündemler çoğunlukla büyük yer tutmuştur. XVII. yüzyılın ekonomik gündeminin başında, krallık iktidarı tarafından belirli kişilere verilen ticari tekeller yer almıştır. Bu tekeller, özellikle deniz aşırı ticaret yapmak isteyen şirket ve/veya tüccarların etkin olmasını, ekstra vergilerden dolayı *-ship money* vb.- engellemiş ve bu durum iç savaşlar sonlanıncaya kadar devam etmiştir. Leveller hareketi metinlerinde ve özellikle parlamentoya sunulan anayasa taslaklarında, serbest ticaret ilkesi ile tekellerin sonlandırılması anayasal bir kural olarak belirlenmek istenmiştir (Lilburne vd., 2004). Bununla birlikte, iç savaşın patlak vermesine neden olan en önemli gelişme, parlamentonun onayı alınmadan savaş açma isteği gerekçesiyle krallık iktidarının vergi ihdas etmesi olmuştur. Bu durumun neden iç savaşlara giden gelişmelere yol açtığını anlamak için XVII. yüzyılın başlangıcından itibaren sergilenen yönetim tavrını ve geçmişten gelen İngiliz yönetim sistemini kısaca açıklamak gerekmektedir.

İngiltere'de yüzyıllar içerisinde oluşmuş *King in Parliament* (parlamentoda kral) ilkesi gereği, kral savaş kararı alma ve yeni vergiler ihdas etme gibi konularda parlamentonun onayını alarak harekete geçmiştir. Bu sistem, ülkenin yüzyıllar içerisinde içinden geçtiği süreçler sonunda ve özellikle Tudor hanedanı hükümlarlığında, ülkedeki soylular, avam ve kralın ülkede alınacak bazı kararlar konusunda birlikte hareket etmesini ifade etmektedir. VIII. Henry dönemi ile başlayan ve Kraliçe Elizabeth dönemi ile daha da güçlenen bu sistem sayesinde ülkedeki merkezi yönetim aygıtı güçlendirilmeye çalışılmıştır. Bu sistemin özünde,

toplumsal tabakalarla uzlaşma mantığı yer almıştır. Kraliçe Elizabeth'ten sonra yerine geçecek bir varis olmadığı için, Stuart hanedanından I. James (1566-1625) İskoçya, İngiltere ve İrlanda kralı olarak tahta geçmiştir. I. James tahta geçtiğinde Anglikan sistemine dokunmamış, Fransız tarzı bir mutlak monarşi kurma isteği gütmüştür. 1611-1621 yılları arasında parlamento sadece bir kez toplantıya çağırılmıştır (Morton, 1976). Ancak ülkeyi iç savaş sürecine sürükleyen gelişmeler, I. James'in yerine 1625 yılında geçen I. Charles (1600-1649) döneminde gerçekleşmiştir. I. Charles babasının mutlak monarşi arzusunu gerçekleştirmeye odaklanmıştır. Dini konularda daha sert bir tutum takınan I. Charles, ticari imtiyazlar dağıtmaya devam etmiş; ekstra vergiler ve savaş için gerekli ek giderler için gereken parlamento onayını göz ardı ederek krallığı yönetmiştir. Özellikle savaş ilan etme konusunda parlamentonun onayının önemi, savaş zamanı toplanan askerlerin beslenmesi konusudur. Çünkü ülke içinde hareket eden askerlerin ihtiyaçları, bulundukları bölgenin ileri gelenleri tarafından karşılanmıştır. I. Charles bu isteklerine uymayan kişilere karşı harp divanı kurdurarak geleneksel hukukun işleyişinin dışına çıkmıştır. Bu girişimler karşısında parlamento, *Petition of Rights of the Freeholders and Freeman of the Kingdom of England* (Haklar Dilekçesi- 1628) metnini düzenleyerek parlamentonun geleneksel haklarını krallık iktidarına hatırlatmıştır. Dilekçede, "Bundan böyle hiçbir kişi hediye, borç, yardım, vergi ya da bunlara benzer bir yükümlülüğü, Parlamento'nun bir yasasının genel onayı olmadan yapmaya ya da vermeye zorlanamaz". "Nedeni gösterilmeden hiçbir özgür kişi tutuklanamaz". "Askerler ve denizciler, insanların onayı olmadan onlarda konaklamaya zorlanamaz". "Sıkıyönetim yoluyla yargılama yöntemi geri çekilmeli ve gelecekte hiçbir zaman uygulanmamalıdır" (Hill, 2016, s. 75) şeklindeki talepler dile getirilmiştir. Bu dilekçe kral tarafından kabul edilmekle birlikte göz ardı edilmiş ve şikayetlere konu olan işlemlere devam edilmiştir. 1629 yılında tüccarlar, meclisin onayından geçmeyen *tunnage and poundage* (ithal edilen şarap ve diğer mallardan alınan gümrük vergisi) vergisini ödememişler, Avam Kamarası da bu tüccarların kararını desteklemiştir. Bu destek parlamentonun kral tarafından dağıtılmasına neden olmuş ve parlamento on bir yıl boyunca yeniden toplantıya çağırılmamıştır (Hill, 2016).

Uzun süre toplantıya çağırılmadığı için 'Uzun Parlamento' (*Long Parliament*) şeklinde anılan parlamento, 1640 yılında tekrar toplantıya çağırılmıştır. Çünkü krallık iktidarı toprak sahiplerinden vergi toplayamamaya başlamış, ülkenin savaş politikası başarısızlığa uğramış ve hükümet görevi bırakmıştır. Ayrıca bu süreçte I. Charles, büyük toprak sahipleri, burjuvalar ve zanaatkarlar kesiminin büyük bir çoğunluğunun krallık iktidarına olan bağlılığını kaybetmiştir. Yeniden toplanan parlamentonun üyeleri, amaçlarını "din, özgürlük ve mülkiyetin" savunulması olarak açıklamışlardır (Hill, 2016, s. 138). I. Charles'ın paraya olan ihtiyacı ise parlamentonun gücünü artırmıştır. Daha önce talep edilen ancak gerçekleştirilmeyen, parlamentonun onayı alınmadan ihdas edilen vergiler kaldırılmış; ortak hukukun (*common law*) dışına çıkılarak kurulan mahkemeler lağvedilmiş ve krallık iktidarına karşı geldikleri gerekçeyle hapsedilen John

Lilburne, William Prynne, Henry Burton gibi isimler serbest bırakılarak kendilerine tazminat ödenmiştir. Bu gelişmelerin ardından, 1641 yılında İrlanda'da isyan çıkması üzerine krallık iktidarı ordunun toplanması için harekete geçmiştir. Krallık iktidarının ordu komutanı olarak önerdiği isim parlamento tarafından reddedilmiş ve ülkede iktidarın kontrolünün hangi kurumda olduğu sorusu canlanmıştır. *Great Remonstrance* (Büyük İtiraz) olarak adlandırılan ve I. Charles'ın yönetimine ilişkin reform isteklerinin yer aldığı açıklama, Avam Kamarası'nda az bir farkla da olsa kabul edilmiştir. Bunun üzerine, parlamentodaki muhalefet vekillerinden beş tanesini tutuklatmak isteyen I. Charles başarılı olamamış ve bu beş kişi Londra yönetimine (*City*) sığınmıştır. Bu beş vekilin ülkenin birçok bölgesi tarafından desteklenmesi I. Charles'ın Londra'dan ayrılmasına sebep olmuş ve iç savaş başlamıştır (Hill, 2016). İç savaş sürecinde politik ve özellikle dini grupların mücadelesi dikkat çekmiştir. *Presbiteryen*lere karşı *Independent* koalisyonunun üstün geldiği bu parlamento içi çekişmeye, birçok dini fraksiyon dahil olmuştur. 1649 yılında I. Charles'ın idam edilmesiyle (*regicide*) ve Lordlar Kamarası'nın lağvedilmesiyle parlamento, bu savaşın galibi olmuştur. 1653 yılına kadar *commonwealth* ismi verilen rejim, Devlet Konseyi olarak adlandırılan konseyin yürütücülüğünde devam etmiş ve nihayet 1653 yılında Oliver Cromwell'in başında olduğu Protektora (*Protectorate*) rejimi inşa edilmiştir. Bu rejim 1659 yılına kadar sürmüş ve 1660 yılında başlayan restorasyon süreciyle birlikte *commonwealth* dönemi sona ermiştir (Hill, 2016).

DİGGER HAREKETİNİN ORTAYA ÇIKIŞI ve TEMEL DÜŞÜNCELERİ

16 Nisan 1649 tarihinde İngiliz Devlet Konseyi'ne (*Council of State*), 1 Nisan itibarıyla, Surrey'deki St. George Tepesi'nin işgal edilerek tarım faaliyetlerinin başlatıldığına ilişkin rapor gönderilmiştir. Raporda, tarım yapılmayan ya da tarıma uygun olmadığı düşünülen, ortak arazi statüsündeki (*common land*) bu bölgede; uygun ürünler yetiştirilerek ve kendi imkanlarıyla evler yapılarak ortak mülkiyete dayalı, işlerin birlikte ve eşit bir şekilde görüldüğü ve ihtiyaçların da alım-satım faaliyetine dayanmadan karşılanacağı bir koloni kurulduğu belirtilmiştir (Bernstein, 1980). İlk olarak dört kişiyle başlayan faaliyette zaman geçtikçe insan sayısı artmış; bölge halkına, kendilerine yardım etmeleri halinde et, içecek ve kıyafet sözü verilerek faaliyetin kapsamı genişletilmeye çalışılmıştır. Her ne kadar hareket önderlerinin hedefi 5000 ve daha fazla kişiye ulaşmak olsa da bu rakamlara hiçbir zaman ulaşılammıştır (Murphy, 1957). Küçük mülk sahibi olan özgür köylüler, bu faaliyetin önünün kesilmesi için yeni kurulan *commonwealth* rejimine bu girişimi şikayet etmekte gecikmemiş; söz konusu oluşumun yıkıcı faaliyetlere giriştiğini, fundalıklara zarar verdiğini ve yaktığını, bu durumun da yörede korkuya neden olduğunu rapor etmişlerdir. Söz konusu şikayetlere ilişkin bölgeye gönderilen Henry Sanders'in raporlarında, Digger mensuplarının sınır işaretlerini ortadan kaldırdıkları, bölge halkını kendileriyle birlikte çalışmaya zorladıkları ve işledikleri arazinin

yakınına gelecek olan hayvan sürülerini katledeceklerini söyledikleri belirtilmiştir (Gurney, 2007).

Digger hareketine yönelik suçlamalar yalnızca yönetici sınıflardan değil, bölgedeki toprak sahipleri ve köylülerden de gelmiştir. Bu süreçte hareketin liderleri, faaliyetlerini savunmak ve amaçlarını kamuoyuna duyurmak için çeşitli girişimlerde bulunmuşlardır. Henry Sanders'in raporunda, hareketin lideri olarak William Everard belirtilse de bölgeye gönderilen birliklerin lideri John Gladman, Everard ve Gerard Winstanley'in harekete katılmak için insanları ikna ettiklerini belirtilmiştir (Firth, 1894). Bu suçlamalara ilişkin savunma yapmak amacıyla parlamento ordusunun komutanı Lord Fairfax'ın karşısına çıkan Winstanley ve Everard, düşüncelerini kamusal bir şekilde duyurma fırsatı bulmuş; ancak Fairfax'ın karşısına çıktıklarında, onun da kendileri gibi bir insan olduğunu iddia ederek şapkalarını çıkarmayı reddetmişlerdir (Murphy, 1957). Her ikisi de Fairfax'a, amaçlarının boş arazileri işlemek olduğu ve özel mülkiyete karşı bir girişimleri bulunmadığı konusunda teminat vermişlerdir (Sabine, 1941). Bu fırsat, Winstanley'in *The True Levellers Standard Advanced* (1649) metniyle Digger ideolojisini ortaya koymadan önce gerçekleşen ve Winstanley'in Norman fethinin sonlandırılması ile insanların dünyanın nimetlerinden özgürce faydalanmak için yaratıldığı düşüncesini dile getirdiği bir an olmuştur (Kishlansky, 1996). Bu süreçte Digger mensupları sadece yirmi kişiden oluşmakta ve küçük bir alanı işlemekteyken, hareketin metinlerinin yayılmasıyla birlikte sayıları yüzlere çıkmıştır (Gurney, 2007). Ancak St. George Tepesi'ndeki bu faaliyetlerin başlamasıyla birlikte, üst sınıflar (özellikle *gentry*) ve ruhban sınıfının yönlendirdiği ya da yönettiği gruplar tarafından Digger mensuplarına ve işlenen bölgeye sürekli saldırılar gerçekleştirilmiştir. Bu saldırılara katılanlar arasında bağımsız köylüler de sıklıkla yer almıştır. Bu insanların Digger hareketine karşı motivasyonları, kendilerinin faydalandıkları bu bölgedeki fundalıkların Digger mensupları tarafından ele geçirilmesi ya da bu alanlara zarar verilmesi olmuştur. 1649 yılında gerçekleşen bu saldırıların ardından Everard bölgeyi terk etmiştir.

Winstanley ise hareketin öncülüğünü tartışmasız bir şekilde devralarak siyasi yönetime (özellikle Lord Fairfax'a elden teslim ederek) ve halka hitaben *A Letter to the Lord Fairfax and His Councell of War* (1649)³ metnini kaleme almıştır. Söz konusu metinde, Digger hareketi mensuplarının itibarlı insanlar olduğu, ülkeye

³ Bu metinler İngiliz iç savaşı sürecinde okuyucularının kolayca edinebildikleri, ucuz ve seri bir şekilde üretilen ve *pamphlet* ya da *tract* adı verilen siyasal broşürlerdir. Özellikle 1641-1660 yılları arasında devlet sansürü işletilemediği için bu yıllarda basılı metinlerde canlılık yüzyılın en üst düzeyine ulaşmıştır (Hill, 1991). Dönemin güncel konularına ilişkin kamuoyu oluşturma ve propaganda amacıyla kaleme alınmışlardır. Günümüz şartlarına göre bu broşür ya da küçük kitapçıkların uzunlukları işlenen konunun içeriğine göre beş sayfa olabileceği gibi elli sayfanın üzerine de çıkmıştır. Winstanley'in kaleme aldığı metinlerde görüldüğü üzere bir devlet konseyi ya da yetkilisine bir durumu açıklayan yazılar olduğu gibi insanları kendi tasarladığı fikirleri takip etmeye çağırarak amaçla da kullanılmıştır.

zarar vermedikleri, aksine tarıma açık olmayan arazilerin fakirler tarafından işlenerek hem fakirlere hem de ülkeye fayda sağladığı (Hill, 1980), kendi aralarında alım satım işlerini kaldırarak ve üretimlerini (hayvancılık, tarım vb.) ortak hale getirerek herkesin refah içinde yaşamasını sağlamaya çalıştıkları açıklanmıştır (Winstanley, 1941a). Winstanley bu metninde, Digger hareketine karşı toleransı artırmak ya da hareketin tamamen bastırılmasını önlemek amacıyla özel mülklerin işgal edilmesi ya da kamulaştırılması düşüncesini reddetmiş ve daha önce dile getirdiği ücretli çalışanların toplu olarak iş bırakmaları çağrısını yinelemekten kaçınmıştır. *An Appeal to the House of Commons* (1649) metninde ise hem toprak sahiplerinin mülklerini ellerinde tutabileceği hem de Digger sisteminin yürütülebileceği bir düzenin birlikte sürdürülebileceğini savunmuştur (Winstanley, 1941c). Ancak bu çabalar, Digger hareketinin St. George tepesinde huzurlu bir şekilde faaliyetlerini sürdürebilmelerini sağlamamıştır. Bölge sakinleri ve ileri gelenleri tarafından sürekli baskı ve zorlama altında kalan hareket mensupları tepeyi terk etmeye başlamış; mensupların yalnızca üçte biri, Cobham'da aynı düzende faaliyet gösterecek farklı bir ortak alana geçmiştir. Ancak bu bölgedeki Digger faaliyeti de şövalyeler, soylular ve zengin toprak sahiplerinden oluşan bir ittifakın baskısını ilk andan itibaren üzerinde hissetmiştir (Winstanley, 1941b). Devlet Konseyi'ne Cobham'daki yerleşim şikayet edilir edilmez, Winstanley dahil adli soruşturmalar başlamış ve bazı üyeler hapsedilmiştir. Bu bölgede Digger hareketine karşı gerçekleştirilen baskı ve saldırılar, bir önceki yerleşimde olduğu gibi rastgele olmamış; karşılarında yerel halkın mülk sahibi olanlarının birçoğu, bölgenin ileri gelenleri, hakimler ve askerlerden oluşan organize ve kararlı bir grup tarafından yürütülmüştür (Gurney, 2007). Nisan 1650'de bu koloni de dağıtılmıştır. Bu iki koloninin dışında, ülkenin birçok bölgesinde Digger hareketiyle bağlantılı ya da etkisine girmiş koloniler kurulmuştur. Bu kolonilerin neredeyse tamamı, çitlenmiş (*enclosed*) arazi tartışmalarının ve gerilimlerinin olduğu bölgelerde kurulmuş ve sonları benzer şekilde sonuçlanmıştır.

Digger hareketinin St. George tepesi ve Cobham'daki kolonilerinin baskılarla dağılmasının ardından, hareketin 'gerçek Leveller' olarak tanımlanması, Leveller hareketiyle olan ideolojik bağlarını ve ayrışmalarını daha net bir şekilde ortaya koymuştur. Digger hareketinin kendisini 'gerçek Leveller hareketi' (*true Levellers*) olarak tanımlaması, bir manifesto niteliğindeki metinlerinde yer almaktadır. Bu metnin başlığında (*True Levellers Standard Advanced*), kendilerini gerçek Leveller hareketi olarak tanımlamışlar ve George Hill tepesindeki faaliyetlerini ve niyetlerini ilan etmişlerdir. Ancak istedikleri yankıyı uyandıramamışlar ve Leveller hareketinin mobilizasyon kabiliyetinin aksine, bekledikleri kitle katılımını sağlayamamışlardır (Webb, 2003). Peki, Leveller hareketiyle aralarındaki temel farklılık nedir ya da Digger hareketinin kendilerini 'gerçek Leveller' olarak tanımlamasına neden olan şey nereden kaynaklanmaktadır?

Leveller hareketi, her ne kadar yoksul halk için mücadele etmiş, çitleme hareketine karşı çıkarak çitlenen bölgelerin geleneksel düzendeki konumuna getirilmesi için uğraşmışsa da temelde amaçları tüm özgür erkeklerin oy hakkına

sahip olduğu, yasama gücünün egemen olduğu anayasal bir demokrasinin kurulmasıdır. Onların amacı; tüm özgür bireylerin devletin kurucu bileşeni olarak eşit vatandaşlar haline gelmesi, doğal ve/veya doğuştan gelen haklarına kavuşması, soyluluk unvanlarının kaldırılması, vicdan özgürlüğünün sağlanması ve adil yargılanma hakkının garanti altına alınması olmuştur. Leveller hareketi, hiçbir zaman mülkiyetin ortadan kaldırılması ve/veya komünist bir düzenin kurulmasını talep etmemiş; hatta böyle bir istekleri olmadığını, Putney Tartışmaları'nda (1647) yaşanan gelişmelerden dolayı hazırladıkları tüm anayasa taslaklarında özellikle belirtmişlerdir (Lilburne vd., 1944). Winstanley başta olmak üzere takipçileri ise Leveller hareketini desteklemiş olmakla birlikte, Leveller ilkelerini 'mantıksal' sonucuna ulaştırma hedefi gütmüşler ve komünizm talep etmişlerdir. Bu talep, kendilerinin 'gerçek Leveller' olduğunu iddia etmelerinin nedenidir. Ancak bu amaç ve dönemin yaygın olan bazı inanış ve düşünceleri dışında, ideallerinin temel ilkelerinde ciddi benzerlikler ve hatta doğrudan alıntılar göze çarpmaktadır.

Winstanley'in ideal devlet tasarımı ve metinlerinde kaleme aldığı, talep ettiği ya da gerçekleşmesini tasarladığı düşüncelerin birçoğu, Leveller hareketi tarafından dillendirilen düşüncelerdir. Aynı dönemde ve aynı siyasal ortamda yaşamalarından kaynaklanan benzerlikler de mutlaka bulunmaktadır. Örneğin, avukatlardan, hukuk sisteminden ve dilinden, yüzyılın ortasındaki reformcuların neredeyse tamamı şikayetçi olmuş; bu sistemin ya dönüştürülmesi ya da Winstanley'in tasarısında olduğu gibi tamamen ortadan kaldırılması istenmiştir. Leveller hareketi modern denebilecek anayasal bir demokrasi için mücadele etmiştir. Winstanley'in ve temsil ettiği Digger hareketinin ortaya koyduğu ideal düzen anlayışı, Leveller hareketi ilkelerinde zaten mevcut olan unsurları içermektedir. Bunlar; tüm özgür erkeklere oy hakkı talebi, yasama üstünlüğü, düzenli yapılacak siyasal seçimler, yönetim kademelerinde bulunan kişilerin düzenli aralıklarla değişimi ve anlaşılabilir yasalar vb. şeklinde sıralanabilir. Ancak daha önce belirtildiği gibi, bu iki grubu birbirinden ayıran temel faktör, Winstanley'in ideal düzen tasarısında sunduğu komünizm düşüncesidir. Mülkiyetin eşitlenmesi talebi Leveller hareketi tarafından hiçbir zaman dile getirilmemiş ve/veya talep edilmemiştir. Leveller hareketinin en önemli temsilcilerinden olan Richard Overton, John Locke'un emek teorisine benzer bir görüşü Locke'tan yıllar önce dile getirerek, kişinin emeği üzerinden ortaya çıkan mülkiyeti yine kişinin özgürlüğü üzerinden tanımlamıştır (Overton, 1646). Kısaca, Leveller hareketi; yasama erkinin ülkenin egemeni olduğu, bireylerin hak ve yükümlülüklerinin anayasal koruma altına alındığı bir hukuk devleti kurulmasını arzulamıştır.

GERARD WINSTANLEY ve ÖZGÜRLÜK DÜŞÜNCESİ

Gerard Winstanley, sekiz yıl bir tüccarın yanında çıraklık yaptıktan sonra özgürlüğünü elde etmiş ve Londra'da kumaş tüccarlığına başlamıştır. Ancak İskoç Savaşı, İrlanda direnişi ve iç savaşlar nedeniyle başarılı olamamıştır. 1643 yılına gelindiğinde iflasın eşiğine gelmiş ve ticareti bırakarak Londra'dan Cobham,

Surrey'e taşınmıştır. Digger hareketinin ortaya çıktığı ve ortak mülkiyet çabasına girişerek yine bölgenin ileri gelenleri ve/veya sakinleri tarafından sonlandırıldığı yer olan Surrey, iç savaşlar sırasında krallık taraftarlarının belirli ekonomik, dini ve sosyal sebeplerden dolayı, güçlü olduğu bir bölge olması bakımından önemlidir (Gurney, 2007).

Winstanley'in aile geçmişiyle ilgili bilgiler net olmamakla birlikte, bağ kurduğu insanların orta ve üst sınıflarda yer aldığı görülmektedir. Digger hareketinin öncüsü olarak kamusal kariyeri ise 1648-1652 yılları arasında gerçekleşmiştir. İlk metinlerinin 1648 yılı itibarıyla basıldığı bilinmektedir (Gurney, 2007). Bu ilk metinlerinde, dönemin radikal dini yazılarına kıyasla sözünü esirgemeyen, 'orijinal' ve bilindik problemlere alışılmışın dışında radikal çözümler sunan yazılar kaleme almıştır. Bu metinlerde Tanrı, cennetten kovulma ve selamete erme gibi konularda geleneksel düşüncenin dışına çıkarak Digger düşüncesinin ön hazırlığını yaptığı görülmektedir. Heterodoks ve radikal dini mistisizmden komünist çözümlere ulaşması bu erken yazılar sayesinde tespit edilebilmektedir. Digger düşüncesinde siyasi ve ekonomik konularda ciddi teoriler geliştirilmişse de bu düşünceler dini unsurlarla (özellikle eşit mülkiyet temelli Hristiyan düşüncesi ve iç savaş döneminde ortaya çıkan mezheplerle) ve ilahi temellendirmelerle gölgelenmiştir; ancak Winstanley, komünist toplum teorisini pratiğe geçirmek için dini bir araç olarak da kullanmıştır (Murphy, 1957).

Digger düşüncesinin ve ortaya konulan temel ilkelerinin dini referansları o kadar fazladır ki bu durum söz konusu dönem düşünüldüğünde garip karşılanmamaktadır. Düşüncesinin temel taşı, siyasal otoritenin koruması altında gerçek adalet ilkelerinin hayata geçirileceği komünist bir toplum oluşturmaktır. Kısacası, bir ilahiyatçıdan siyasal teori yazarına dönüşmüştür. Bazı tarihçiler, Winstanley'in bu çalışmada incelenen siyasal ve ekonomik düşüncelerinin ticaret hayatındaki başarısızlığının bir sonucu olduğunu düşünürken; bazıları ise orta yaş krizinin bu duruma sebep olabileceğini ileri sürmüştür (Kishlansky, 1996).

Winstanley'in dini ve komünist temellere dayanan düşüncelerinin şekillenmesinde erken dönem yazıları önemli bir rol oynarken, bu fikirlerin sosyal ve ekonomik reform çağrılarına dönüşmesi, onun dönemin diğer reformcularından ayrılan radikal çözüm önerilerini ortaya koymasına zemin hazırlamıştır. Winstanley, sosyal ve ekonomik reform çağrısında bulunmuştur. Bu düşüncesi, sistematik olmayan siyasal argümanlara dayandırılmaya çalışılmış ve tam anlamıyla bir siyaset teorisi ortaya konmamıştır. Ülkedeki sorunların tespiti konusunda döneminin sosyal reformcularından (Chamberlen, Hartlibians gibi) etkilenmekle birlikte, Winstanley'in savunduğu çözüm önerileri, bu kişilerin savunularından radikal bir şekilde farklıdır. Reform önerenler genellikle fakirlerin daha üretken olmalarını sağlayacak ve onları bu duruma bağımlı hale getirecek çözüm önerileri sunarken; Winstanley, bu insanların fail haline getirilmesiyle yüzleşilen problemlerin ortadan kalkacağını belirtmiştir (Gurney, 2007). Winstanley'in cumhuriyet rejimini desteklemesinin iki motivasyonu bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, devrimin

amaçlarının (özellikle Norman fethi sisteminin ortadan kaldırılması konusunda) cumhuriyet rejimiyle gerçekleştirileceğine inanması; ikincisi ise yeni rejimin, devrime savaşıarak, vergi vererek ve devrim askerlerine ücretsiz barınma ile beslenme (*free quarter*) sağlayarak katkıda bulunan kişilere karşı devrimi sürdürme zorunluluğu ve sorumluluğu olduğunu düşünmesidir. Bu ikinci motivasyonun gerekçesi, iç savaş patlak verdiğinde (1642) verilen sözlere dayandırılmaktadır (Kennedy, 2008).

Winstanley'in sosyal ve ekonomik reform önerileri ile cumhuriyet rejimine duyduğu inanç, Digger kolonilerinin başarısızlığa uğramasının ardından, onun ideallerini yeni rejim üzerinden son bir kez hayata geçirme çabasına dönüşmüştür. Winstanley, Digger kolonilerinin dağıtılması sonrasında 1652 yılında, dönemin yöneticisi Oliver Cromwell'e ve kurulan *commonwealth* rejimine ithafen bir metin daha kaleme almıştır (*The Law of Freedom in a Platform: or True Magistracy Restored*). Son bir umutla yeni rejimin, fakir halka ihtiyacı olanları ortak mülkiyet anlayışıyla sağlaması tavsiyesinde bulunmuştur. İngiliz devriminin kralcılara karşı gerçekleştirildiğini ve krala ait toprakların ve ortak alanların fakirlerin kullanımına açılması gerektiğini belirterek Cromwell'e kendisinin hiçbir güce sahip olmadığını, ancak onun bu güce sahip olduğunu ifade etmiş; böylece ideallerinden, planlarından ve hatta ısrarla iddia ettiği 'tanrının bu işi gerçekleştireceği' savından vazgeçtiği açıkça ortaya çıkmıştır (Winstanley, 1941e, s. 510). Yaşanan gelişmelerin ardından Winstanley, hayatını Cobham'da önce mahalli denetmenlik, daha sonra ise kilise idarecisi olarak sürdürmüş ve fakirlere karşı duyduğu sorumluluğu, elindeki imkanlar ölçüsünde onlara yardım etme gayretiyle gerçekleştirmeye çalışmıştır. Bu görevlerinin ardından Londra'ya dönen Winstanley, mısır ticareti yapmış ve 1676 yılında hayatını kaybetmiştir (Gurney, 2007). Eserlerinde ve özellikle ideal düzen anlayışında Thomas More'un Ütopya eserinden etkilenmeler göze çarpsa da Winstanley metinlerinde bu konuya hiç değinmemiştir. Bu durum, yazarın akademik bir eğitimi olmamasından dolayı böyle bir ihtiyaç duymadığı ya da gereklilik hissetmediği şeklinde yorumlanmaktadır (Murphy, 1957).

Winstanley'in ortak mülkiyet anlayışıyla yoksullara özgürlük sağlama çabası, İngiliz iç savaşı ve Devrimi döneminde şekillenen daha geniş özgürlük anlayışlarıyla da ilişkilendirilebilir. İngiliz iç savaşı öncesinde, sırasında ve İngiliz devrimi sonrasında İngiltere'de, Roma biçimli özgürlük anlayışı, yani bağımsızlık olarak özgürlük, başkalarının iradesinden bağımsız olma üzerinden şekillenmiştir. Bu anlayış, Quentin Skinner tarafından özellikle üzerinde durulan ve Machiavelli incelemesinde müdahalenin kötülüğü üzerinden açıklanan bir yaklaşımdır; insanların özgürlük isteğinin, yönetme arzusundan değil, yönetilmeme isteğinden kaynaklandığını belirtir (Pettit, 1998). XVII. yüzyılda İngiltere'de ifade edilen bu özgürlük anlayışının, Roma'daki *ius gentium* olarak anılan kavimler hukukunun yasal belgelerinde yer alan özgürlük anlayışıyla paralel olarak, başka birinin dominyonunda (sahipliğinde, tahakkümünde ya da müdahale sınırında) olmamak şeklinde anlaşıldığı, Skinner tarafından savunulmuştur (Skinner, 2006). Philip Pettit, XVII. yüzyıl İngiltere'sinde bulunan ve ardından Amerikan bağımsızlık yazarlarınca

savunulan bu özgürlük anlayışını *commonwealthmen* geleneği olarak aktarmıştır. Isaiah Berlin, özgürlüğü, başkalarının müdahalesinin yokluğu olan negatif özgürlük ve benlik hakimiyeti kurmayı sağlayan pozitif özgürlük olarak sınıflandırmıştır (Berlin, 2002). Pettit, Isaiah Berlin'in genel olarak kabul görmüş modeli olan negatif ve pozitif özgürlük ayrımının, aktarılan cumhuriyetçi özgürlük anlayışını kapsamadığını savunmuş ve tahakkümsüzlük olarak özgürlük sınıflandırmasının bu sınıflandırmaya eklenmesi gerektiğini öne sürmüştür (Pettit, 1998). Çünkü özgür bir yurttaşa negatif özgürlük kapsamında müdahale edilememesinin onun keyfi bir tahakküme maruz kalmayacağını garantisi olmadığını ifade etmiştir. Pettit, tahakkümsüzlük olarak özgürlüğün bireyleri keyfi tahakkümden koruyabileceğini ve bunun, bireylerin rıza gösterdiği ve iyiliğine hizmet eden yasalar ile hukuk devletinin varlığıyla sağlanabileceğini dile getirmiştir. Thomas Hobbes'un özgürlük anlayışıyla başlatılan ve Jeremy Bentham ile William Paley gibi faydacı teorisyenlerle hakim konuma yükselen negatif özgürlük anlayışının, XVII. yüzyıl düşüncesindeki cumhuriyetçi -Skinner'ın ifadesiyle bağımsızlık olarak- özgürlük anlayışından farklılığı, kısaca bu şekilde açıklanabilir.

Bu cumhuriyetçi özgürlük anlayışının aksine, Thomas Hobbes, özgürlüğü yönetim şekli olarak bağımsız olarak ele almış ve "gücü ve zekasıyla yapabildiği şeylerde, istediği şeyi yapmaktan alıkonulmayan kişiyi" (Hobbes, 1996, s. 139) özgür olarak nitelemiştir. Bu tanıma ilişkin eleştiri İngiliz cumhuriyet döneminin en önemli yazarlarından James Harrington tarafından dile getirilmiştir. Hobbes'un yönetim şekli olarak bağımsız olarak özgür kişiyi tanımlamasına karşı çıkmış ve yasaların krallığında yaşayan bir yurttaş (*empire of laws*) ile hukukun üstünlüğünden muaf kişilerin ya da sultanın krallığında (*empire of men*) yaşayan yurttaşın özgürlüklerinin aynı olamayacağını savunmuştur (Harrington, 1992). Bu temelden hareketle, devrim öncesi ve sonrasında kral karşıtı yazarlar, özgür bir devletin zorunluluğunu dile getirmişlerdir (Skinner, 1998). Bu yazarlar, bireyin özgürlüğünü bağımsızlık formunda ya da başkalarının tahakkümünde olmamak şeklinde tanımlamıştır. Bu tanımlama, özgür bir devlet savunusuyla birlikte, kişilerin özgürlüğünü gerçekleştirebilmelerinin aracı ya da temellerinden biri olarak, bağımsızlıklarının maddi desteği olarak görülen özel mülkiyet konusuna odaklanmıştır. Krallık rejiminde, özellikle kralın maiyetindeki kişilerin maddi olarak krala ya da rejimine bağlı olmasının hizmetçilik durumuna yol açtığı belirtilmiş; bu da mülkiyetin özgürlükle ilişkisi konusundaki tartışmaları derinleşmiştir. Ancak neo-Roman cumhuriyetçi yazarlar,⁴ mülkiyetin aşağı yönlü genişletilerek özgür bir toplum

⁴ Quentin Skinner, İngiltere'nin XVII. yüzyılını incelerken krallık yanlısı yazarların karşısında konumlanan ve keyfi tahakküm fikrini reddederek Hobbes ve Filmer gibi yazarların özgürlüğe ve egemenliğe ilişkin düşüncelerine karşı koyan kişileri tanımlamak için bu ismi tercih etmiştir. Bu adlandırmanın arkasında ise Roma hukukundaki özgür (*homo liber*) ve köle (*homo servus*) tanımları yatmaktadır. Philip Pettit'in aksine cumhuriyetçi yazarlar şeklinde bir kullanımın örneğin John Locke gibi isimleri kapsamın dışına çıkaracağını düşünerek bu şekilde bir adlandırma gerçekleştirmiştir (Skinner, 2019).

kurma düşüncesindense, krala bağımlı olan ya da onun himayesinde olan kişilerin bireysel özgürlüğüne odaklanmayı tercih etmişlerdir (Kennedy, 2013). Bu durum, en net bir şekilde Putney Tartışmaları'nda (1647) Henry Ireton tarafından dile getirilmiştir. Ireton, mülk sahibi olmayanların oy hakkına sahip olamayacağını, çünkü mülkiyet anlamında ya da kendi hayatını idame ettirme konusunda yeterliliğe sahip olmadıkları için başkalarının iradesine girme ihtimallerinin yüksek olduğunu savunmuştur. Ireton, mülkiyeti aşağı doğru genişletme, yani mülk sahibi olmayanlara mülk temin etme üzerinden özgür toplum kurma düşüncesine ise hiçbir şekilde değinmemiş; zaten evrensel oy hakkına karşı çıkarak, oy hakkına ilişkin sınırlama isteğini de en temel anayasal ilkenin çiğnenmesi ve mülkiyetin yok edilmesi olarak yorumlamıştır (Macpherson, 1962). Neo-Roman yazarlar bağımsızlık olarak özgürlük tartışmasını alt sınıflara uygulamaya da İngiliz iç savaşları ve Devrimi, bu dar çerçeveyi aşarak alt sınıfların sorunlarını halka yönelik yazılarla dile getirebileceği bir ortam sağlamıştır. Böylece, dar çerçevede kaleme alınan ve sadece keyfi iktidardan kurtulma üzerinden tanımlanan özgürlük kavramı, halk tarafından lortların keyfi gücünden bağımsızlık olarak tanımlanma fırsatı bulmuştur. Bu ilke üzerinden, toprakların dağıtılmasından yana olan 'radikaller (*agrarian radicals*)', kişinin özgürlüğünün emeğinin özgürlüğüyle ayrılamaz bir şekilde bağlı olduğunu, başka bir kişinin iradesine bağımlılıktan ancak kişinin kendi emeğinin ürününü özgürce elde etmesiyle kurtulabileceğini savunmuşlardır. Bu bağlamda, özgürlük; sadece Leveller hareketinin savunduğu gibi statü olarak eşitlik değil, mülkiyet anlamında da eşitlik talebiyle tanımlanmıştır. Bu amaca ulaşmak için de köleliğin her türlü ortadan kaldırılarak mülkiyet eşitlenmeli ya da özel mülkiyet ortadan kaldırılarak emeğin bağımlı olduğu (ücretli emek dahil) sistem lağvedilmelidir (Kennedy, 2013).

Söz konusu süreçte, geleneksel bağlarından ya da sözleşmelerinden kurtulan işçi ve kiracı çiftçilerin değişen ilişkisel durumlarını destekleyenler olsa da Gerard Winstanley lortla işçi ve/veya kiracı çiftçi arasındaki ilişkinin geleneksel bağlardan koparak ücretli çalışma ilişkisine dönüşmesine, sömürünün biçim değiştirerek bu temele dayanması üzerinden karşı çıkmıştır. Ona göre, başka birinin iş gücünün satın alınabilmesi bir güç (*power*) türünü barındırmaktadır. Winstanley'e göre ücretli emek, köleliğin farklı bir biçimidir ve toprak sahiplerinin, yasalara ve kılıç gücüne dayanarak diğerlerinin emeğinin mülkiyetini (*propriety of labour*) elde ettiğini savunmuştur (Winstanley, 2009a). Onun tasarısında, tanrı aklın tezahürü olarak Digger emeğinde toprağa yansıtacak ve bu durum, herkese vad edilen doğal hakları, özellikle '*New Law of Righteousness* (1649)' metninde belirtilen dünyanın nimetlerinden yararlanma hakkını halka sunacaktır (Halliday, 2021).

Özgürlük, gerçek demokrasiyi; gerçek demokrasi de eşitliği gerektirmektedir (Zabcı, 2009). Ancak emeğin mülkiyetini ele geçiren, işgal edilmiş toprağın sahibi, kendisine köle ettikleri üzerinde yönetici ve kanun koyucu olmakta ve toplumun yönetici sınıfını oluşturmaktadır. Bu toprak sahiplerini, emeği sömürülen insanların başına bekçi olarak yerleştiren ya da onlarla anlaşarak bir üst pozisyona oturan ise kraldır; tüm bu sürece yol açan hukuksal düzen ise köleliğin

kaynağı olan krallık gücüdür (Winstanley vd., 2009). Krallık gücü ise İngiliz topraklarında 1066 yılında gerçekleşen Norman fethi ile kurulmuştur. Sadece Winstanley’de değil, birçok Leveller hareketi yazarında da görülen bu düşünce, Norman fethini ‘İngiliz halkının doğa durumundan çıkışı’ olarak nitelemektedir. Bu sebeple, Winstanley düşüncesinde Norman fethi ile kurulan düzenin ortadan kaldırılması, yani krallık rejiminin sonlandırılması ile halkın özgürlüğü arasında bir paralellik bulunmaktadır. Bu fetihle kurulan sistem, halkın toprakları ortak olarak kullanmasının önüne geçmiş, kralın atadığı lortlar halkın başında kurulu düzenin bekçisi olmuş ve nihayetinde çitleme hareketi (*enclosure*) ile halkın ortak alanları kullanma durumu sona erme noktasına gelmiştir. Winstanley, kralın ve toprak sahibi soyluların fakirleri mülksüzleştirilmesiyle krallık gücünün tiranca baskıları arasında karşı çıkılmaz bir bağ kurmuştur (Ducrocq, 2016). Kişilerin emeğinin mülkiyetine sahip olması ve bu mülkiyeti ortak alanlarda işleyerek hayatını sürdürmesi, Winstanley düşüncesinde kişinin özgürlüğünün temel unsurlardan biridir. Çünkü Winstanley, kutsal yazıtların kişilere dünya üzerinde onu işleme ve rahat bir şekilde yaşama konusunda özgürlük verdiğini ve tüm insan ırkını özgür kıldığını düşünmektedir (Winstanley, 2009b).

Winstanley’in bu özgürlük anlayışı, sadece krallık iktidarına karşı bir eleştiri ile sınırlı kalmamış, aynı zamanda hukukun üstünlüğü kapsamında özgür emeğin ve kolektif toprak kullanımının temel alındığı bir kavrayışa dönüşmüştür. Özgür emekle, topraktan kolektif ve özgürce faydalanma ilişkisini hukukun üstünlüğü kapsamında özgürlük (*freedom*) kavrayışı olarak ele alan Winstanley; serbest ticaret yapma özgürlüğünü, din yayma özgürlüğünü ve mülkiyet sahipliğini özgürlük tanımının dışında tutmuştur. Serbest ticaret ve özel mülkiyet işgalcinin iradesiyle ortaya çıkan özgürlüktür. Dini özgürlük ise istikrarsız bir özgürlüktür. Mülk sahipliği, kiracı pahasına mülk sahibinin özgürlüğünü temsil ettiği için yarım bir özgürlüktür ve bu şekilde oluşmuş devlet düzeni kavgalara ve savaşlara gebedir (Winstanley, 2009c). Dışlanan bu unsurlar, insanları köleliğe sürükleyeceği için reddedilmiştir. Winstanley’in aradığı özgürlük düşüncesi, insanların barış ve güven içerisinde yaşayabileceği, dünyadan özgürce faydalanarak mutluluklarının peşinden gitmelerini sağlayacak ortamı oluşturan bir düşüncedir. Bu düşüncenin temeli, sadece dünyadan özgürce faydalanma ile tanımlanmasa da özgürlük tanımının en önemli unsurunu oluşturmaktadır. Kişinin özgürlükle doğrudan bağı bu ilişkidir ve bir kişinin toprağının elinden alınması ya da emeğini kiralayarak başka bir kişinin dünyadan faydalanmasını engellemesi, onun temel özgürlüğünü yok etmesi anlamına gelmektedir.

Çünkü bu durumda kişinin yaşamını devam ettirmesi için başka bir kişiye bağımlılığı ortaya çıkmaktadır (Winstanley, 2009c). Bu şartların Winstanley’in düşündüğü şekilde yerine getirilebilmesi ise hükümet şekliyle doğrudan bağlantılıdır. Winstanley’e göre, Norman fethi sonrası William tarafından işgal edilen İngiltere toprakları, William’ın askerleri arasında dağıtılmış ve bu özel mülklerin kurumsallaşması ile korunması için hukuk sistemi, avukatlık ve ruhban sınıfı olmak üzere üç unsur geliştirilmiştir (Bradstock & Taylor, 2003). Öncelikle

hukuk kuralları Fransızca kanunlaştırılarak gerçek hak sahiplerinin bu kuralları anlamaması hedeflenmiştir. Hukuk kurallarını anlamayan hak sahipleri, bu hukuk sistemi aracılığıyla suçlu durumuna düşürülmüş ve mülkleri ellerinden alınmıştır. Ardından avukatlar, bu anlaşılmaz hukuku yeniden yorumlayarak halkın boyunduruğunu perçinlemişlerdir. Son olarak William, ruhban sınıfının kendi adına ve yararına vaaz verme şartıyla onlara her yıl topraklarını onda bir artırma sözü vermiş ve bu anlaşma karşılıklı olarak yerine getirilmiştir (Winstanley, 2009a). Ruhban sınıfının bu durumunu her metninde kaleme alan Winstanley, kilise kurumunun başlangıçta kutsal bir kurum olmasına karşın, gerçekleşen hadiseler sonrasında işlevinin ortadan kalktığını ve tanrı ile insan arasında bir aracıya ihtiyaç olmadığını, dolayısıyla kilise kurumunun bir fonksiyonu kalmadığını belirtmiştir. İdeal devletinde de bu tespiti göz önünde bulunduran Winstanley, ideal devleti için seküler bir düzen tasarlamıştır (Juretic, 1975).

Winstanley'in seküler devlet tasarımı, mevcut düzenin özgürlüğü ortadan kaldıran yapısına karşı bir alternatif sunarken, bu düzenin sorumluluğunu da halka yüklemiştir. İngiltere'nin mevcut düzeninde parlamentoda oy hakkı olanların mülk sahipleri olduğunu aktaran Winstanley, bu düzenin özel mülkiyetin varlığıyla ve onun devamını sağlamak için kurulan baskıyla temellendiğini belirtmiştir (Winstanley, 1941g). Bu düzenin kurulmasına izin verenin ve boyun eğenin halk olduğunu savunan Winstanley, suçlunun halk olduğunu ifade etmiştir (Winstanley, 1941f). Ancak refah içinde yaşayabilmeleri ve özgür insanlar olmaları için halka, ayağa kalkmaları, harekete geçmeleri ve kullanılmayan arazileri bereketli topraklara dönüştürmeleri yönünde çağrı yapmıştır (Winstanley, 1941d). Çünkü zenginler, gerçek özgürlüğün düşmanıdır (Winstanley, 1941b). Eğer fakirler onlara karşı ayağa kalkmazsa, çocukları üzerinde daha ağır bir kölelik kurulacaktır. Winstanley, aktarılan bu düzenin İngiltere'ye özgü olmadığını, özel mülkiyet sisteminin olduğu her ülke ve bölgede söz konusu düzenin bu şekilde kurulduğunu açıklamıştır (Winstanley, 1941b). Winstanley, kurulan bu sistemin krallık rejimine sürdürüldüğünü ve bu nedenle sonlandırılması gerektiğini savunmuştur.

WINSTANLEY'İN İDEAL DEVLET DÜZENİ VE HÜKÜMET TEORİSİ

Gerard Winstanley, ideal devletin temel ilkesi olan gerçek özgürlük anlayışına dayanan bir hükümet tasvirinde bulunmuştur. Hükümet genel olarak, tüm sakinlerin doğdukları ve çoğaldıkları topraklarda refah, özgürlük ve barış içinde yaşamaları için belirli yasa ve kurallara uyularak dünyanın ve insanlığın davranışlarının akla ve özgürlüğe dayanarak düzenlenmesidir (Winstanley, 2009c). Yapılan genel tanımdan da anlaşılacağı üzere, hükümetin temel işlevi insanların tavırları ve üzerinde yaşanılan toprağın düzenlenmesidir. Dolayısıyla bu anlayış, hukukun üstünlüğü (*rule of law*) ilkesine dayanmaktadır. Bu ilke, başa geçecek ve yönetimde bulunacak kişilerin hukuk sınırlarında kalmalarını ve keyfi hareket etmelerini önleyecektir. Winstanley'in Digger hareketinin alandaki mağlubiyetinin ardından ortaya koyduğu ideal devlet düşüncesinin önceki metinlerinden farkı ise,

düşüncesinde konumlandığı devletin gücü ve konumudur. Winstanley, insanların kusurlarını ortadan kaldıracak, kurumsal disiplinin hakim olduğu tepeden inmeci bir tavırla hareket edecek bir devlet aracılığıyla düşüncelerinin hayata geçirilmesine odaklanmıştır (Webb, 2004). Cromwell'den destek istemesi de güçlü bir yasa koyucu olarak Cromwell'in bu güce sahip olduğunu düşünmesinden kaynaklanmaktadır.

Winstanley, hükümet şekilleri konusunda döneminin sınıflandırmalarının dışına çıkarak iki hükümet biçimi tanımlamıştır: krallık ve cumhuriyet (*commonwealth government*). Bu iki biçimin dışında, karma anayasada da dahil diğer bütün hükümet sistemlerine karşı çıkmıştır. Krallık rejimi; yolsuzluğun ve adaletsizliğin gücün sosyal temelini oluşturduğu, emek gücü dahil alım-satımın hile sanatına dayandığı ve zenginin fakiri sürekli bir savaş içinde tuttuğu bir sistemdir. Winstanley, bu hükümet şeklini fakirlerin baskıcı mülk sahipliği kurumu üzerinden soyulduğu bir eşkıya düzenine benzetir. İnsanların elinden toprağını alan ve baskıyla elinde tutan, zulümden kurtarmak için değil onların üzerinde kral ya da yönetici olmak için kan döken bir eşkıyalıktır (Winstanley, 2009c). Krallık rejimi, insanların özgürlükten köleliğe ve/veya bağımlılığa sürüklenmesiyle ortaya çıkmaktadır. Mülkiyetle devlet arasında yerleşik bir ilişki vardır. Bu nedenle ortak mülkiyetin olduğu yerde krallık rejiminin kurulması mümkün değildir. Krallık rejiminin ortaya çıkışına ilişkin Winstanley tarafından iki senaryo sunulmuştur. İlki, kral ya da güç sahipleri tarafından belirli bir bölgede yaşayan insanlar arasında mülklerin adaletsiz bir şekilde dağıtılarak insanların bölünmesi ve bu bölünmenin krala onlar üzerinde hüküm sürme fırsatı vermesidir. Krallık rejiminin insanlar üzerinde hüküm sürmesi için kralın eline geçen ikinci fırsat ise, alım-satımın yerleşiklerin yaşam biçimi olduğu bir ortamda eninde sonunda çatışmaya başlamaları ve bu çatışmadan kaynaklanan insanlar arasındaki bölünmenin de güç arayan insanlara hükmetme fırsatının kapılarını açmasıdır. İnsanların özgürlük içinde bir arada yaşamalarının önüne geçen ilk unsur, aralarındaki bu tarz bölünmelerdir. Winstanley bu durumu şu şekilde örneklendirmektedir. İnsanlar gruplara ayrılır ve bir kısmı bir tarafı, diğer kısmı ise diğer tarafı destekler ve savaş başlar. Galip gelen, diğerleri üzerinde hüküm sürme, mağluplara ait olanı ellerinden alma amacına sarılır. Kavgadan önce içinde bulundukları barış, dostluk ve huzur duyguları; yerini düşmanlık, diğerleri üzerinde hakimiyet kurma ve tüm toprakların elde edilmesine bırakır (Winstanley, 2009c).

Krallık rejimini bu şekilde reddeden Winstanley tarafından sunulan ikinci tip hükümet şekli ise *commonwealth*'tir. *Commonwealth*⁵ teriminin doğrudan burada aktarılmasının nedeni, XVI. ve XVII. yüzyıllarda terimin farklı anlamlara gelecek şekilde kullanılmış olmasıdır. Özünde ortak iyi hayalinin aktarıldığı kavram, demokratik bir yönetim talebini dillendirdiği gibi İngiliz iç savaşları sonrası kurulan cumhuriyet ve Protektora rejimlerini tanımlamak için de kullanılmıştır. XVI. yüzyılda Thomas Smith devleti tanımlamak için bu kavramı kullanırken, Winstanley

⁵ Türkçe yazında kamumülk olarak kullanımı mevcuttur.

bu kavram ile kendisinin tasarısı olan özel bir hükümet biçimini tanımlamaya girişmiştir (Kennedy, 2013). Bu yönetim şekliyle devlet, alım-satım faaliyeti olmadan yönetilecektir. Bu hükümet biçiminin kurucusu fakirler, zayıflar ve sıradanlardır. Ancak bu kişiler, kendilerinin dışında zengin, güçlü ve bilgililer için de hükümler koyar. Kılıcı ve mızrağı eriterek orağa ve sabana dönüştürür, büyük ve küçük kardeşi dünya üzerinde özgür insanlar (*free-men*) yapar (Winstanley, 2009c). Burada ifade edilen büyük ve küçük kardeş vurgusu, anılan dönemde İngiliz miras hukukunda büyük kardeşin mirası elde etmesinin yarattığı eşitsizlikle ilişkilendirilmiştir. Bu durum, söz konusu dönemde miras hakkı konusunda toplumsal tepkilere neden olmuştur. Yine cümlede geçen kılıç ve mızrağın eritilerek orağa ve sabana dönüştürülmesi ifadesi de Winstanley'in ideal devlet hedefine şiddet aracılığıyla değil pasifist bir tutumla ilerlediğinin kanıtı olarak sunulmuştur (Davis, 2017).

Winstanley'e göre, *commonwealth*'in sunduğu özgürlük ve barış ancak mevcut baskıcı düzenin yerini herkesi kapsayan bir sisteme bırakmasıyla mümkün olacaktır. Söz konusu düzenin kurulması, İngiltere'de var olan düzenin kökünden değişmesi anlamına gelmektedir. Bu düzen, belirli kişi ya da grupların çıkarına göre değil, herkesin özgür bir şekilde ve hakkı olan topraktan faydalanmasını temel alarak herkes için kurulacaktır. Winstanley bu şekilde tiranların, malikane sahiplerinin, aşarcı (*tithe*-ondalık vergi) rahiplerin, baskıcı avukatların ve hoşgörüsüz mülk sahiplerinin var olmayacağını, hakkaniyetli yasaların herkesi kapsayacağını ve herkesin eylemlerinin yargılanacağını savunmuştur (Winstanley, 2009c). Bu anlayış temelinde, kişi bazlı düşünceden toplum bazlı düşünceye dönüşüm çağrısı yapılmıştır. Winstanley, kişi bazlı ilke ve çıkarların yani tiranlık ve baskının, ortak huzuru bozduğunu aktarmıştır (Winstanley, 2009c). Adil yönetimin, ancak toplumun tamamını koruyan bir yönetim tarzıyla gerçekleştirilebileceği savunulmuştur.

Bu adil yönetimi pratikte hayata geçirmek için Winstanley, ideal devletinin işleyişine dair kurallar ve seçim sistemleri önermiştir. Winstanley'in ideal yönetiminin hayata geçirilerek sürdürülmesi için tüm alt ve üst düzey yöneticiler ile görevlilerin her yıl yapılacak seçimlerle belirlendiği bir süreç öngörülmüştür (Hill, 1983). Yozlaşmanın önüne geçmek için hiç kimsenin üst üste iki dönemden fazla yöneticilik yapamayacağını aktarmıştır (Winstanley, 1941e). Oy hakkı ise oldukça geniş tutulmuştur. Yirmi yaş üzerindeki erkekler oy hakkına sahiptir. Oy hakkından mahrum olacaklar; iç savaş sürecinde kralı destekleyenler, medeniyetsiz yerleşikler (*uncivil livers*), kavgacılar, korkak ve cahil kişiler ile özel mülkiyeti tekrar hayata geçirmek isteyenler şeklinde sıralanmıştır. Winstanley her ne kadar oy hakkını geniş kesimlere yaymış gibi görünmesine de kullandığı ifadelerdeki muğlak içerikler gözden kaçmamaktadır. Kral destekçileri ve özel mülkiyet taraftarları kriteri bir nebze kadar belirlenebilir bir kıstas olmakla birlikte, oy hakkından dışlanacak olan medeniyetsiz yerleşikler, kavgacılar, korkak ve cahil kişiler tanımlamaları, oy hakkı kısıtlamasında keyfi bir yöntemin izlenebileceğini göstermektedir. Dolayısıyla, ilk başta demokratik görünen katılım olanağı, belirlenen istisnaların özneliği nedeniyle kurulacak sistemin 'istenen' azınlığın yönetimi olacağı şeklinde yorumlanabileceği

gibi, makul insanların bir araya geleceği bir seçmen listesinden oluşabileceği de söylenebilir.

Winstanley'in bu seçim sistemiyle tasarladığı ideal yönetimi, devletin yapısal düzenini de dört kademeli bir sistemle somutlaştırmayı amaçlamıştır. Devletin yapısı dört kademe üzerinden tasarlanmıştır: aile, şehir (*city* veya *parish*), bölge (*county* veya *shire*) ve halk. Her birim kendi yöneticileri ve düzenlemelerine sahip olacaktır. Hırsı ortadan kaldırmak amacıyla seçimlerde hiç kimsenin kendi kampanyasını yapamayacağı kuralı getirilmiştir. Yöneticilerin deneyimli olduklarını garanti altına almak için kırk yaş üzeri ve baskıya maruz kalmış ya da zulmü görmüş insanlar arasından yöneticilerin seçilmesi gerekliliği sunulmuştur (Winstanley, 1941e). Eğer yoksul bir kişi yönetici olarak seçilirse, ortak mülkiyet düzeni tam olarak yerleşene kadar hazineden bu kişilerin yıllık ihtiyaçlarının karşılanmasını, kısaca ücret karşılığında yönetimde yer almasını savunmuştur (Winstanley, 2009c). Çünkü daha önce de aktarıldığı gibi, maddi eşitlik sağlanmadan temel özgürlük kurumsallaşamamakta ve söz konusu kişilerin kendilerinin içinde yer aldığı yönetime katılma olanakları ortadan kalkmaktadır (Hill, 1983). Winstanley, bağımsızlık olarak özgürlük anlayışını bu şekilde emeğin özgürlüğü ve diğerlerinin keyfi gücünün sınırlarının dışında tanımlayarak, sosyal mülkiyet ilişkilerinin radikal bir şekilde yeniden düzenleneceği bir özgürlük anlayışı ortaya koymuştur. Döneminin cumhuriyetçi yazarları özgürlük (*liberty*) konusunda krallık rejiminin keyfiliğine odaklanırlarken, Winstanley mülk sahiplerinin keyfi gücünden özgürleşmeyi (*freedom*) odağına almıştır.

Winstanley'in bu dört kademeli devlet yapısı, her birimin özgürlük ve adalet ilkelerine dayalı görevlerle işleyeceği bir düzen öngörmüştür. Temel ilkelere göre ve gerçek olarak tanımlanan hukukun şemsiyesi altında baba, ailesinin yöneticisi olacak ve çocuklarının eğitiminden sorumlu olacaktır. Adem'in ailesi örnek alınarak kurgulanan bu düşünce, Winstanley'i döneminin kralcı yazarlarından ayıran Adem'in çocuklarının rızası sonucu yönetme yetkisi olduğu savıyla çelişir görünmektedir (Uslu, 2022). Çünkü doğrudan baba, ailenin reisi olarak tanımlanmakta ve aile bireylerinin rızasının alınmasına dair bir tartışmaya girilmemektedir. Şehirlerde ise beş farklı pozisyon ihdas edilecektir. Bunlardan ilki 'uzlaştırıcılar – *peacemakers*' olacaktır. Bu görevliler, ortaya çıkan sorunları takip edecekler ve çözmeye çalışacaklardır. Eğer sorunları çözemezlerse, sorun yaşayan kişileri mahkemeye ya da bölge senatosuna (*judge's court / county senate*) yönlendireceklerdir. Bir başka görevleri ise diğer görevlilerin (*civic officers*) işlerini doğru bir şekilde yapıp yapmadıklarını kontrol etmektir (Winstanley, 1941e). Bir üst kademe görevliler 'müfettişler – *overseers*' olarak belirlenmiştir. Bunlar hem uzlaştırıcıların sorunları çözmesine yardımcı olacak hem de gençlerin eğitiminden sorumlu olacaklardır. Bir diğer görevleri ise belirli tüccarların ürünlerini doğru depolara yönlendirmek ve bu depolarda dağıtım hizmetinde çalışanların kişisel kazanç elde etmelerini önlemektir. Bu görev için seçilen belirli kişiler dışında, altmış yaşını aşmış tüm erkekler bu kurumun genel görevlerini yerine getirebilecektir (Winstanley, 1941e). Winstanley, müfettişlerin karşılaşılabilecekleri bir sorun

örneğiyle ideal düzeninde kabul edilebilir mülkiyet anlayışını ortaya koymuştur. İki kişinin aynı emtia için aralarında sahiplik çatışması çıkması durumunda, söz konusu emtiayı ilk ele geçirenin haklı olduğu belirtilmiştir (Winstanley, 1941e). Hugo Grotius'un mülkiyet hakkına ilişkin ortaya koyduğu ilk ele geçirme kuralıyla mantiken aynı çizgide bir kural belirlenmiştir (Grotius, 2005). Şehirdeki bir diğer görevli, 'asker -souldier' olarak adlandırılan, güncel tabirle polis müdürü diyebileceğimiz kişidir. Tahmin edileceği üzere bu kişinin görevi hukukun uygulanmasıdır. Bu konuma ek olarak, biri suçluları faydalı işlerde kullanmaya zorlayan 'şef- taskmaster' ve diğeri 'infazcı – executioner' şeklinde iki ast görevli belirlenmiştir. Winstanley, dönemin yargılama konusundaki en önemli tartışmalarından olan yargılama olmadan infazın önüne geçmeye çalışan *habeas corpus* ilkesini yorumlayarak, eğer tutuklu muhtemelen ölüm cezasına çarptırılmayacaksa kişinin mahkemeyi beklerken tutuklu kalmasına gerek olmadığını kaleme almıştır (Winstanley, 1941e).

Şehirlerdeki görev dağılımını tamamlayan Winstanley, devletin bölge ve ulusal düzeydeki kademelerini de aynı hukuki düzen çerçevesinde tasarlamıştır. Şehirlerdeki bu pozisyonların üzerinde oluşturulacak bölge (*county/shire*) yönetimi ise bölge senatosu (*county senate*) şeklinde isimlendirilmiş ve şehirde ihdas edilen pozisyonlara bir hakim eklenmesiyle kurgulanmıştır. Bu oluşum, yılda dört kez ve her defasında bölgenin farklı bir kesiminde toplanacaktır. Bölge senatosunun yetki alanı, uzlaştırıcılar tarafından çözülemeyen sorunların çözümü ve bölgedeki tüm sivil görevlilerin denetimi olarak belirlenmiştir (Winstanley, 1941e). Ulusal düzeyde ise parlamento, en üst merci olarak kurgulanmıştır. Bu durum ve parlamentoya atfedilen önem, dönemin önemli tartışmalarından biri olan egemenliğin kaynağına ilişkin tartışmanın Winstanley'deki yansımasıdır. Şüphesiz Winstanley için egemenliğin kaynağı halktır.

Winstanley'in halktan kaynaklanan bu egemenlik anlayışını somutlaştıran parlamento hem yönetimde hem de yasamada en üst otorite olarak işlev görecektir. Parlamento hem en üst mahkeme olarak çalışacak hem de yasama görevini üstlenecektir. Halkın tamamının temsilcilerinden oluşan bu kurum, mutlak güce sahiptir. Meclis hükümetinin diğer tüm birimlerinde ise bir yıllığına seçilmiş milletvekilleri görev alacaklardır (Winstanley, 1941e). Parlamentonun yasa yapma süreci ise şu şekilde tanımlanmıştır. Öncelikle yasa tasarıları vekiller tarafından hazırlanmakta ve otuz günlük, halkın itirazlarını temsilcilerine iletebilmeleri için ayrılan süreyi beklemektedir. Ardından parlamento üyelerinin rızası alınmaktadır. Referandum benzeri bu yasama süreci, belki de Winstanley'in ortaya koyduğu en orijinal fikirdir. Bu süreci tamamlayan yasalar, artık tüm ülkede geçerli ve halkın tamamı üzerinde bağlayıcı olacaktır (Winstanley, 1941e). Meclis hükümeti; diplomatik ilişkiler kurma, savaş açma, barışa karar verme ve ordu düzenleme gibi görevleri kendilerini seçenlerin bilgisi dahilinde yerine getirecektir (Winstanley, 1941e).

Parlamentonun bu mutlak yetkisine rağmen Winstanley, devletin seküler yapısını korumak ve halkın eğitimini güçlendirmek için ikinci bir ulusal organ olarak kilise yönetimini (*ministry*) tanımlamıştır. Kilise ve devlet, Winstanley'in ideal devlet sisteminde ayrı olarak tasarlanmıştır (Hill, 1983). Winstanley, ruhban sınıfına ilişkin düşüncelerine paralel olarak kilise kurumunu, ihdas edilen yasaların ve ülkenin geçirdiği süreçlerin anlatıldığı bir pazar günü okuluna ya da ideolojik aygıtına dönüştürmüştür. Bu tavrı, fakirlerin yoksulluklarından mutlu olmalarını ve diğer dünyada cennette kavuşacaklarını vaaz veren rahiplere karşı, bu dünyada mutlu ve refah içinde olup cennette de bu şartları devam ettirebileceklerini ifade ederek yaptığı çıkışı desteklemektedir (Hill, 1980). Ayrıca Winstanley, mevcut düzende faaliyet gösteren rahiplerin özgürlüğün düşmanı ve kralın destekçileri olduğunu dile getirmiştir (Bernstein, 1980). Bu sebeplerle, ruhban sınıfının yetkisinde olan evlilik ve cenaze törenleri bu sınıftan alınmıştır. Evlilikler, müfettişlerin (*overseers*) bilgilendirilmesine dahil edilmiş ve tek eşlilik kuralı konmuştur (Winstanley, 1941e). Her bölgenin papazı, ihdas edilen diğer pozisyonlar gibi bölge halkı tarafından bir yıllığına seçimle belirlenecektir. Vaizlik pozisyonu da papazın tekelinden alınmış ve yeteneklerine güvenen herkese açık hale getirilmiştir. Ayrıca pazar günü ibadetleri sadece dini konularla sınırlandırılmamış; felsefi ve/veya bilimsel konuların da din adamları ya da sivillerce bu toplantılarda tartışılacağı öngörülmüştür (Brailsford, 1961). Her ne kadar bu organ kilise yönetimi şeklinde tanımlanmış olsa da ortaya koyabileceği faaliyetler göz önünde bulundurulduğunda, bu kurumun vatandaşların eğitimi ve aralarındaki yurttaşlık ilişkisinin geliştirilmesi için tasarlanmış bir aygıt olduğu akla gelmektedir. Ayrıca geleneksel kilisenin elinden alınan yetkiler de göz önüne alındığında, seküler bir devlet ideali ortaya çıkmaktadır.

Kilise yönetiminin bu eğitime odaklı dönüşümü, Winstanley'in yeni nesillerin yetişmesinde seküler ve eşitlikçi bir sistemi temel alan vizyonunun bir parçasını oluşturmuştur. Yeni nesillerin eğitimi, Winstanley için özel olarak üzerinde durulması gereken bir konu olmuştur. Eğitimin ruhban sınıfının elinden alınmasını, 'bilimsel' temellerle oluşturulmuş eşit ve evrensel bir eğitim sisteminin kurulmasını amaçlamıştır (Hill, 1983). Ailede başlatılan eğitim, ülkenin kanunlarının öğretildiği okullarda devam ettirilecektir. Winstanley kamusal eğitim fikrini benimsemiştir ki bir dönem desteklemiş olduğu Leveller hareketi liderlerinden Richard Overton, bu fikri ikinci iç savaş sürecinde dillendirmiştir (Overton, 1944). Sanat ve diller konusunda uzmanlaşan öğrenciler zanaatlara yönelecek ve her bir birey, kırk yaşına gelene kadar kendi uzmanlık alanında çalışmak zorunda olacaktır. Bu şekilde yeni kurulan cumhuriyetin istediği vatandaş kitlesi ortaya çıkacaktır.

Bu eğitimle şekillenen vatandaşların, Winstanley'in ideal düzeninde ortak çalışma ve paylaşım esasına dayalı bir sistemi sürdürmeleri beklenmiştir. Ekim ve hasat zamanında tüm ailelerin işlere yardım etme zorunluluğu bulunmaktadır. Üretilen ürünler (hem gıda hem zanaat ürünleri) ise depolarda stoklanacak ve herkes ihtiyacı kadar bu ürünlerden faydalanacaktır (Bernstein, 1980). Bu düzeni bozanlar

ve gıda istifçiliği yapanlar ilk olarak bireysel olarak uyarılacak, aynı hatanın tekrarlanması durumunda ise kamusal alanda uyarılacaktır. Aynı suçun üçüncü kez işlenmesi ise on iki ay sürecek özgürlükten mahrum olmayla sonuçlanacaktır (Gurney, 2012). Aynı ceza, kırk yaşın altında kendi uzmanlık alanında çalışmayı reddedenler için de öngörülmüştür (Winstanley, 1941e). Para kullanılmayan, alım-satımın yasak olduğu bu sistemde herkes ortak çalışıp ihtiyacına göre tüketecektir; aksi halde cezalar belirlenmiştir ve sistem bu şekilde korunmaya çalışılacaktır (Winstanley, 1941e).

Bu sistemin korunması için Winstanley, yasaların herkes tarafından bilinmesini ve uygulanmasını sağlayacak düzenlemeler öngörerek hukuki çerçeveyi sade ve erişilebilir kılmayı amaçlamıştır. Winstanley avukatlardan hazzetmediği için ve böyle bir sınıfın ortaya çıkmaması için bir genel yasa öngörmüş ve her yurttaşın bu yasaları yılda dört kez okumasını zorunlu tutmuştur. Yeni nesiller bu yasalarla eğitilecek, yetişkinler de bu şekilde yasaları bilip anlayacak ve zaten kendilerinin onaylayıp rıza gösterdiği bu yasalara uyacaktır. Dönemin bilinen uygulamalarından olan şahit gösterilmeden suçlama yapılmasına karşı ise herhangi bir suçlamada ceza verilebilmesi için en az iki şahidin bulunması gerekliliğini belirtmiştir. Yine dönemin en önemli sorunlarından olan ve iç savaşların ortaya çıkışının görünen sebeplerinden biri olan dini özgürlük konusunu da es geçmemiştir. Barış içinde yaşandığı sürece hiç kimsenin dini inançlarının sorgulanmayacağını aktarmıştır (Winstanley, 1941e). Böylece Winstanley, halkın egemenliğine dayalı, adil ve seküler bir düzen kurarak, hem mevcut baskıcı yapıları ortadan kaldırmayı hem de bireylerin özgürlük ve eşitlik içinde bir arada yaşamasını sağlamayı hedeflemiştir.

SONUÇ

Bu çalışmada Gerard Winstanley'in özgürlük anlayışı ve ideal devlet düzeni Digger hareketi bağlamında sınırlandırılarak araştırılmıştır. Winstanley, iç savaşlar döneminin deneyimlerini kullanarak ekonomi-siyaset ilişkisini ve bu ilişkinin halkın sınıfsal konumlarına etkisini değerlendirerek düşünce sistemini şekillendirmiştir. Winstanley'in dünyaya bakışı, herkesin topraktan ve kaynaklardan gönlünce ve eşit şekilde faydalandığı eşitlikçi bir anlayışla temellenmiştir. Bu anlayış, emeğin ve bilginin harmanlanarak insanların birleştiği ve eşit olduğu bir cumhuriyet ideali kurgulamasını sağlamıştır. Digger hareketinin başarısızlığına karşın, lideri olarak kaleme aldığı eserler ve hareketin faaliyetleri, siyaset teorisi tartışmalarında kendisine yer bulmuştur. Norman fethi ile yaratıldığını iddia ettiği eşitsiz sosyo-ekonomik yapının, insanlar arasındaki eşitsizliğin ve adaletsizliğin kaynağı olduğunu savunmuştur. Çitleme hareketi ve tarımsal kapitalizm eleştirileriyle köylünün yoksullaştırılmasını ve mülksüzleştirilmesini gündeme getirmiştir. Digger hareketi faaliyetlerinde başarısız olsa da kendilerinden sonra toprak reformu ve ekonomik adalet isteyenlere ilkeler bazında bir miras bırakmış; böylece Winstanley'in eşitlikçi ve adil bir düzen arayışı, modern siyaset teorisine ilham veren bir temel oluşturmuştur.

Digger hareketinin bu mirası, Winstanley'in düşüncelerinin zamanla farklı dönemlerde ve bağlamlarda yeniden keşfedilmesine olanak sağlamıştır. Yaklaşık iki yüz elli yıl geçtikten sonra dahi İngiliz tarihinde Gerard Winstanley, marjinal bir figür olarak anılmaya devam etmiştir. XIX. yüzyılın sonlarında sosyalist gruplar, kendilerine kendi tarihlerinden bir öncül bulmak adına Winstanley'e başvurmuşlardır. David Hume da siyasal devrimlerin tehlikelerine karşı uyarıda bulunurken Digger hareketine yer vermiştir (Prasch, 1994). Eduard Bernstein'in Winstanley'i yeniden keşfetmesi de (Karl Kautsky'nin *Forerunners of Modern Socialism* adlı eserine yaptığı katkıda ve yine *Cromwell and Communism* eserinde), Marksist yazarların XVII. yüzyılda yaşamış ve komünizm çağrısı yapmış bu yazara ilgi göstermesini sağlamıştır. Bu ilgi, Winstanley'in metinlerinin 1950 yılında Rusça tercümesiyle basılmasıyla gün yüzüne çıkmıştır. Bazı İngiliz Marksistler, radikal Hristiyanlıktan beslenmesi ve şiddete karşı olması nedeniyle ideolojik kusurları olduğunu savunsa da Rusça tercümeyle yapılan yorumlarda Winstanley'in düşüncelerinin komünist düşüncenin gelişmesi adına önemli ve orijinal bir bağlantı sunduğu aktarılmıştır. 1990'lı yıllara gelindiğinde ise İngiliz milletvekilleri (Tony Benn gibi) ve düzenlenen çeşitli kampanyalarda (*The Land is Ours*-TLIO) Winstanley anılmaya devam etmiş ve bir öncü olarak kabul edilmiştir (Gurney, 2013).

Winstanley'in tarihsel mirası, onun siyasal düşüncesinin dönemin koşullarını aşan bir derinlik taşıdığını ve özgürlüğü sosyo-ekonomik bağlamda yeniden yorumladığını ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, Winstanley mevcut düzenin adaletsizliklerini sert bir şekilde eleştirerek, özgürlüğü mülkiyetin baskısından kurtarmayı amaçlamış ve bu iki unsuru uzlaşmaz bir karşıtlık içinde tanımlamıştır. Daha adil ve eşitlikçi bir toplumun ayrıntılı planlarını tasarlamış, bu ideallerini Digger hareketi aracılığıyla pratiğe dökmeye çalışmıştır. Bu çabayla, XVII. yüzyılın baskıcı yapılarına meydan okuyarak eşitlikçi bir cumhuriyet vizyonu sunmuş; böylece hem çağının toplumsal sorunlarına çözüm aramış, hem de modern siyaset teorisine ilham veren bir temel bırakmıştır. Winstanley'in özgürlük anlayışı, özel mülkiyetin olmadığı bir toplum tahayyülüne dayanmış ve bu yönüyle hem çağdaşı olan radikal gruplardan ayrılmış hem de modern mülkiyet eleştirileri için erken bir referans noktası sunmuştur.

Yazar Katkı Oranı ve Çıkar Çatışması Beyanı: Çalışma tek yazarlı olup katkı oranı %100'dür ve herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

- Berktaş, H. (1989). *Kabileden feodalizme*. Kaynak Yayınları.
- Berlin, I. (2002). Liberty. H. Hardy (Ed.), *Liberty reader* içinde (s. 3-282). Oxford University Press.
- Bernstein, E. (1980). *Cromwell and communism socialism and democracy in the great English revolution* (H. J. Stenning, Çev.). Spokesman.

- Black, J. (2020). *İngiltere tarihi* (A. Yıldız, Çev.). Doğu Batı Yayınları.
- Bradstock, A. ve Taylor, G. (2003). *Essays on political thought*. The Davenant Press.
- Brailsford, H. N. (1961). *The Levellers and the English revolution* (C. Hill, Ed.). Stanford University Press.
- D. Maas, K. (2023). Church and state in enlightenment Europe. S. Helzor (Ed.), *The palgrave handbook of religion and state volume II* içinde (ss. 55-76). Palgrave Macmillan.
- Davis, J. C. (2017). *Alternative worlds imagined, 1500–1700 essays on radicalism, utopianism and reality*. Palgrave Macmillan.
- Ducrocq, M.-I. (2016). The debate on property during the first English revolution 1647-1659: A Historical Perspective. *Miranda*, 13, 1-13.
- Dyer, C. (2006). Conflict in the landscape: the enclosure movement in England, 1220–1349. *Landscape History*, 28(1), 21-33. <https://doi.org/10.1080/01433768.2006.10594578>
- Firth, C. H. (Ed.). (1894). *The Clarke papers. selections from the papers of William Clarke* (C. 2). Camden Society. <https://oll.libertyfund.org/titles/firth-the-clarke-papers-selections-from-the-papers-of-william-clarke-vol-2>
- Grotius, H. (2005). The rights of war and peace. R. Tuck (Ed.), *The rights of war and peace*. Liberty Fund.
- Gurney, J. (2007). *Brave community the Digger movement in the English revolution*. Manchester University Press.
- Gurney, J. (2012). Gerrard Winstanley's the law of freedom: context and continuity. M. A. Ramiro Avilés ve J. C. Davis (Ed.), *Utopian moments reading utopian texts* içinde (ss. 47-52). Bloomsbury Academic.
- Gurney, J. (2013). *Gerard Winstanley the Digger's life and legacy*. Pluto Press.
- Halliday, P. D. (2021). England's human rights revolution, 1646–52. P. D. Halliday, E. Hubbard, ve S. Sowerby (Ed.), *Revolutionising politics* içinde (ss. 121-141). Manchester University Press.
- Harrington, J. (1992). *The commonwealth of Oceana and a system of politics* (J. G. A. Pocock, Ed.). Cambridge University Press.
- Heater, D. (2006). *Citizenship in Britain*. Edinburg University Press.
- Hill, C. (1980). *Some intellectual consequences of the English revolution*. The University of Wisconsin Press.
- Hill, C. (1983). *Winstanley: "the law of freedom" and other writings*. Cambridge University Press.

- Hill, C. (1991). *The world turned upside down radical ideas during the English revolution*. Penguin Books.
- Hill, C. (2016). *İngiltere’de devrim çağı 1603-1714* (U. Kocabaşoğlu, Çev.). İletişim Yayınları.
- Hobbes, T. (1996). *Leviathan* (J. C. A. Gaskin, Ed.). Oxford University Press.
- Juretic, G. (1975). Digger no millenarian: the revolutionizing of Gerrard Winstanley. *Journal of the History of Ideas*, 36(2), 263-280.
- Kennedy, G. (2008). *Diggers, Levellers and agrarian capitalism: radical political thought in seventeenth century England*. Lexington Books.
- Kennedy, G. (2013). Freeman, free labor, and republican discourses of liberty in early modern England. *Contributions to the History of Concepts*, 8(2), 25-44.
- Kishlansky, M. (1996). *A monarchy transformed: Britain 1603–1714*. Penguin.
- Kutlu, A. (2024). Yeni çağ siyaset felsefesinde fetih hakkı sorunsalı. *FLSF (Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi)*, 39, 347-376.
- Lilburne, J., Walwyn, W., Prince, T., ve Overton, R. (1944). An agreement of the free people of England. Don. M. Wolfe (Ed.), *Leveller manifestoes of the puritan revolution* içinde (ss. 400-410). Thomas Nelson and Sons.
- Lilburne, J., Walwyn, W., Prince, T., ve Overton, R. (2004). An agreement of the free people of England. A. Sharp (Ed.), *The English Levellers* içinde (ss. 168-179). Cambridge University Press.
- Macpherson, C. B. (1962). *The political theory of possessive individualism: Hobbes to Locke*. Oxford University Press.
- Moore, B. Jr. (2012). *Diktatörlüğün ve demokrasinin toplumsal kökenleri çağdaş dünyanın yaratılmasında soylunun ve köylünün rolü* (Ş. Tekeli ve A. Şenel, Çev.). İmge Kitabevi.
- Morton, A. L. (1976). *A people’s history of England*. Lawrence & Wishart LTD.
- Murphy, W. F. (1957). The political philosophy of Gerrard Winstanley. *The Review of Politics*, 19(2), 214-238.
- Overton, R. (1646). *An arrow against all tyrants and tyranny*. Early English Books Text Creation Partnership. <https://quod.lib.umich.edu/e/eebo2/A90228.0001.001?rgn=main;view=fulltext>
- Overton, R. (1944). An appeale from the degenerate representative body. Don. M. Wolfe (Ed.), *Leveller manifestoes of the puritan revolution* içinde (ss. 154-196). Thomas Nelson and Sons.

- Pettit, P. (1998). *Cumhuriyetçilik: bir özgürlük ve yönetim teorisi* (A. Yılmaz, Çev.). Ayrıntı Yayınları.
- Pocock, J. G. A. (1987). *The ancient constitution and the feudal law*. Cambridge University Press.
- Prasch, T. (1994). The making of an English working past: the rediscovery of Gerrard Winstanley and late Victorian English radicalism. *The Wordsworth Circle*, 24(3), 166-172.
- Sabine, G. H. (1941). *The works of Gerard Winstanley*. Cornell University Press.
- Skinner, Q. (1998). *Liberty before liberalism*. Cambridge University Press.
- Skinner, Q. (2006). Rethinking political liberty. *History Workshop Journal*, 61(1), 156-170. <https://doi.org/10.1093/hwj/dbi054>
- Skinner, Q. (2019). *Civil liberty and fundamental rights: a Neo-Roman approach*. Workshop on Law, Philosophy, and Political Theory.
- Uslu, A. (2022). *Siyasal düşüncelerin toplumsal tarihi 2 özgürlük, güvenlik ve birey (1300-1789)*. Yordam Kitap.
- Webb, D. (2003). Contract, covenant and class-consciousness: Gerrard Winstanley and the broken promises of the English revolution. *History of Political Thought*, 24(4), 577-598.
- Webb, D. (2004). The bitter product of defeat? Reflections on Winstanley's law of freedom. *Political Studies*, 52, 199-215.
- Winstanley, G. (1941a). A letter to the Lord Fairfax and his council of war. G. H. Sabine (Ed.), *The works of Gerard Winstanley* içinde (ss. 279-292). Cornell University Press.
- Winstanley, G. (1941b). A watch-word to the city of London and the armie. G. H. Sabine (Ed.), *The works of Gerard Winstanley* içinde (ss. 315-339). Cornell University Press.
- Winstanley, G. (1941c). An appeal to the House of Commons. G. H. Sabine (Ed.), *The works of Gerard Winstanley* içinde (ss. 301-314). Cornell University Press.
- Winstanley, G. (1941d). An appeale to all Englishmen. G. H. Sabine (Ed.), *The Works of Gerard Winstanley* içinde (ss. 405-415). Cornell University Press.
- Winstanley, G. (1941e). The law of freedome in a platform: Or true magistracy restored. G. H. Sabine (Ed.), *The works of Gerard Winstanley* içinde (ss. 501-600). Cornell University Press.
- Winstanley, G. (1941f). The new law of rigteousnes. G. H. Sabine (Ed.), *The works of Gerard Winstanley* içinde (ss. 147-244). Cornell University Press.

- Winstanley, G. (1941g). The True Levellers standard advanced. G. H. Sabine (Ed.), *The works of Gerard Winstanley* içinde (ss. 245-266). Cornell University Press.
- Winstanley, G. (2009a). A new-yeer's gift for the parliament and armie [1650]. T. N. Corns, A. Hughes, ve D. Loewenstein (Ed.), *The complete works of Gerrard Winstanley: C. II* içinde (ss. 107-160). Oxford University Press.
- Winstanley, G. (2009b). An appeale to all Englishmen [1650]. T. N. Corns, A. Hughes, ve D. Loewenstein (Ed.), *The complete works of Gerrard Winstanley: C. II* içinde (ss. 243-254). Oxford University Press.
- Winstanley, G. (2009c). The law of freedom in a platform [1651]. T. N. Corns, A. Hughes, ve D. Loewenstein (Ed.), *The complete works of Gerrard Winstanley: C. II* içinde (ss. 278-404). Oxford University Press.
- Winstanley, G., Everard, W., Clifford, C., ve Barker, J. (2009). A declaration to the powers of England; the True Levellers standard advanced [1649]. T. N. Corns, A. Hughes, ve D. Loewenstein (Ed.), *The complete works of Gerrard Winstanley: C. II* içinde (ss. 1-30). Oxford University Press.
- Wood, E. M., ve Wood, N. (2008). *İşyan borusu kapitalizmin yükselişi ve siyasal teori 1509-1688* (F. Bakırcı, Çev.). Epos Yayınları.
- Worcester, K. (2010). The meaning and legacy of the Magna Carta. *PS - Political Science and Politics*, 43(3), 451-456.
- Wordie, J. R. (1983). The chronology of English enclosure, 1500-1914. *The Economic History Review*, 36(4), 483-505.
- Zabcı, F. (2009). John Locke: liberalizmin düşüncedeki öncüsü. M. A. Ağaoğulları, F. Zabcı, ve R. Ergün (Ed.), *Kral-devletten ulus-devlete* içinde (ss. 101-232). İmge Kitabevi.